

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΚΕΝΤΡΟΜΩΛΟΣ ΤΙΜΗ.

Υπάρχουσι δύο είδη τιμών. Τὸ μὲν, ἀνήκον εἰς τὸν συναγωνισμόν μεταξὺ τῶν ζητούντων καὶ μεταξὺ τῶν προσφερόντων τὰς πραγματείας, ὀνομάζεται κοινῶς ἀγοραία τιμή. Τὸ δὲ, ἐξαρτώμενον ἐκ τῶν ἀναγκαίων εἰς ὑπαρξιν τῆς πραγματείας δαπανῶν, ὀνομάσθη ὑπὸ τῶν Φυσιοκρατῶν ἀναγκαία τιμή, ὑπὸ τοῦ *Smith* φυσική, ὑπὸ τοῦ *Say* πραγματική, εἶναι δὲ κατ'ἐξοχὴν τιμὴ κεντρομῶλος.

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη εἶναι κυρίως θεωρητικὴ, διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἅμα ὡς εἰσέλθη ἐν τῇ πρακτικῇ, μεταβάλλεται ἀμέσως εἰς τιμὴν ἀγοραίαν. Ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἡ θεωρητικότης αὕτη τῆς κεντρομῶλου τιμῆς κατ' οὐδὲν παρακωλύει τὴν μεγάλην ἐν τῷ πρακτικῷ κόσμῳ ἀποστολὴν τῆς. Ὁ ἰδιαιτέρος χαρακτήρ τῆς κεντρομῶλου τιμῆς εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ αὕτη τὸν ἄξονα, περὶ ὃν στρέφονται αἱ κυματιζόμεναι τῆς ἀγορᾶς ἀξίαι. Ἡ τιμὴ αὕτη, καθὼς παρατηρεῖ ὁ *Smith* (1, 7), εἶναι τὸ κεντρικὸν σημεῖον, περὶ τὸ ὁποῖον κινοῦνται ἀδιακόπως αἱ τιμαὶ ὄλων τῶν πραγματειῶν. Διάφοροι περιστάσεις δύνανται ἐνίοτε νὰ κρατήσωσιν αὐτὰς διὰ τινὰ χρόνον ὑπεράνω ἢ καὶ κάτω τοῦ σημείου τούτου. Ἐν τούτοις ὅποια δῆποτε καὶ ἂν εἶναι τὰ ἐμπόδια τῆς μονιμοποιήσεως των ἐπὶ τοῦ κέντρου τούτου τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς διαρκείας, σταθερῶς πάντοτε πρὸς αὐτὸ ἀπυβλέπουσι.

Πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἀπολύτου τούτου ἐν τῇ Πολιτικῇ Οἰκονομίᾳ νόμου, ἀναπόφευκτος εἶναι ἡ ἐπιθεώρησις τῶν στοιχείων τῆς κεντρομῶλου τιμῆς. Διότι συνήθως μὲν θεωροῦνται ὡς τοιαῦτα τὰ πρῶτα δαπανήματα τῆς παραγωγῆς, πράγματι δὲ ἡ θεμελιώδης τῶν τελευταίων ἔννοια ἐκτείνεται μέχρι τῆς συναντήσεως τῆς πραγματείας μετὰ τοῦ καταναλωτοῦ. Ἐν γένει ἡ παραγωγικὴ δαπάνη περιλαμβάνει τὸ δαπανηθὲν κεφάλαιον διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς πρώτης ὕλης, διὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῆς μέχρι τοῦ ἐργοστασίου, διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐν αὐτῷ μηχανῶν, χειρῶν καὶ διανοιῶν, διὰ τὴν χρῆσιν τῆς γῆς καὶ τοῦ κτιρίου, διὰ τοὺς φόρους τῆς ἀσφαλείας κλπ. Ἐν τούτοις ὁ καταναλωτὴς διαμένει εἰς ἀπόστασιν 200 π.χ. ὥρων, καὶ ἰδοὺ νέα κινήσις μηχανῶν, χειρῶν, διανοιῶν καὶ κεφαλαίων εἶναι ἀναγκαία. Ἄνευ τῆς δαπάνης ταύτης ἡ δεδομένη πραγματεία εἶναι, τρόπον τινα, ἀνύπαρκτος διὰ τὸν περὶ οὗ πρόκειται καταναλωτὴν. Ἐπομένως ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή δὲν γίνεται ἐπὶ ματαίῳ. Ἀναλόγως λοιπὸν πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν τόπων τῆς καταναλώσεως καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτῶν ὄρους, ἡ παραγωγικὴ δαπάνη διαποικίλεται ἐν τῇ πρακτικῇ. Ἄρχει ὁπωσδήποτε νὰ δεχθῶμεν σταθερόν τι ὄριον αὐτῶν, ἵνα, συγκρίνοντες αὐτὸ πρὸς τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ τιμὴν τῆς πραγματείας, ἀνεύρωμεν τὴν διαφορὰν, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἀγοραίας τιμῆς καὶ τῆς ἐν ταῖς παραγωγικαῖς δαπάναις ὑπαρχούσης κεντρομῶλου. Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι τὸ κέρδος τοῦ ἐμπορίου. Ὑποθέτω, ὅτι τοῦτο, ἐκλείπει ἐντελῶς εἰς ἀπόστασιν 400 ὥρων· θὰ περιορισθῇ ἢ ἀκτίς τῆς κυκλοφορίας εἰς μικροτέραν ἀπόστασιν τέλος εἶναι καὶ πραγματεῖται, τῶν ὁποίων μόνον ἡ ἐπιτόπιος χρῆσις εἶναι δυνατὴ διὰ τὴν ἔλλειψιν παντὸς συμφέροντος εἰς μεταφορὰν των.

Ἐν γένει ἡ κεντρομῶλος τιμὴ εἶναι τὸ ἄθροισμα τῶν δαπανῶν, αἵτινες κατεβλήθησαν ἐπὶ τῆς πραγματείας διὰ

λογαριασμὸν τοῦ καταναλωτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν δίδει οὗτος τὴν ἀγοραίαν τιμὴν. Δύο τινα δύνανται τότε νὰ συμβῶσιν.—Ἡ ἀγοραία τῆς πραγματείας τιμὴ ἢ εἶναι ἀνωτέρα τῆς κεντρομῶλου ἢ κατωτέρα. Εἰς τὴν πρώτην περίστασιν ἡ ὠφέλεια τῶν πωλητῶν ἐρεθίζει τὴν φιλοκέρδειαν τῶν ὁμοτέχνων των, ὁ δὲ ἐντεθεὲν πηγάζων συναγωνισμὸς ἀναπτύσει τὴν προσφορὰν τῆς πραγματείας μέχρι τοῦ σημείου καθ' ὃ πλειότεροι προσφέρουσι καὶ ὀλιγώτεροι ζητοῦσι τότε ἄρχεται ἡ πτώσις τῆς ἀγοραίας τιμῆς καὶ προχωρεῖ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς συναγωνιστικῆς ἐντάσεως. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, ἐν ἐποχαῖς ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν κρίσεων, ὅταν ἡ ἀγοραία τῶν πραγματεῶν τιμὴ καταπίπτῃ ὑπὸ τὰ ὅρια τῆς κεντρομῶλου τιμῆς, συντρίβεται τότε ὁ πωλητὴς εἰς ἐκφόβισιν ἑαυτοῦ καὶ διδασκαλίαν τῶν ὁμοτέχνων του. Οὕτως αἱ ζημίαι τῆς καταιγίδος περιορίζουσι φυσικῶς τῷ λόγῳ τὸν ἀριθμὸν τῶν προσφερόντων, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἡ ἀγοραία τιμὴ ἀρχίζει μετ' οὐ πολὺ ἐκ νέου νὰ ἀνορθοῦται. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὑποτίθεται, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ζητούντων μένει ὁ αὐτὸς, διότι ἐὰν οὗτος ἀναλόγως τῆς προσφορᾶς ἀυξάνῃ ἢ ἐλαττωῦται, ἡ λειτουργία τοῦ προκειμένου κανόνος ἀναβάλλεται.

Δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος, τῆς περὶ τὴν κεντρομῶλον τιμὴν περιστροφῆς τῆς ἀγοραίας, ἐκυρώθη ὑφ' ὄλων τῶν μέχρι τοῦδε παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν, καὶ ὅτι εἶναι ἡ ἐντελεστέρα ἔκφρασις τοῦ κινουμένου αὐτὴν συμφέροντος. Ἡ τάσις τῶν τιμῶν ἵνα προσεγγίζωσι τὰς παραγωγικὰς τῆς πραγματείας δαπάνας εἶναι καθολικὸν φαινόμενον. Πρώτη σκέψις τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας εἶναι νὰ θέτῃ πάντοτε τὴν προσφορὰν εἰς σχέσιν πρὸς τὴν ζήτησιν. Ἐὰν δὲ πολλάκις ἀπατῶνται οἱ ἀνθρώπινοι ὑπολογισμοί, τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι ἐνώπιον τοῦ μεγαλοπρεποῦς κύκλου τῶν πωλητῶν καὶ τῶν ἀγοραστῶν εἶναι πάντοτε θεμιμένον τὸ

εὐρύτερον τῆς καταστατικῆς ζήτημα. Ἐννοῶ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν εἰς πλήρωσιν αὐτῶν μέσων.

Ἐπὶ τὴν ἐποψιν ταύτην ἡ γενικὴ τῆς ἀνθρωπότητος εὐδαιμονία συνδέεται πρὸς τὴν κατὰ τόπους καὶ χρόνους ἀκριβεστέραν λύσιν τοῦ μαθηματικοῦ τούτου ἐν τῇ Πολιτικῇ Οἰκονομίᾳ προβλήματος. Πόσα ἐφόδια ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο! Μεταξὺ ὄλων προηγούνται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΟΧΙΑΣΤΩΝ ΟΔΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΗΣ
ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΜΩΑΜΕΘ ΤΟΥ Β' ΕΝ
ΤΩ ΚΕΡΑΤΙΩ ΚΟΛΠΩ.

(Συνέχεια ἔρα προηγούμενον φυλλάδιον).

Γ'.

Τὰ ἀνδραγαθήματά του ὁ ἥρωας Κρής διεπράξατο, ὡς βλέπετε, κατὰ τὸ 1439, ὁ δὲ Μωάμεθ ὁ κατακτητῆς, τὴν ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ μεταφορὰν τοῦ στόλου του, 14 ἔτη βραδύτερον, ὥστε, ὡς δικαίως φρονεῖ ὁ Μουστοζύδης, ὁ Μωάμεθ βεβαίως ἤκουσε καὶ ἀπεμιμήθη τὸ τοῦ Κρητοῦ ἔργον καὶ οὐδὲν πλέον. Αὐτὸ τοῦτο φρονεῖ καὶ ὁ Κ. Σκαρλάτος Βυζάντιος λέγων τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. «Πρὸς ἐπιχειρήσιν τῆς παρατόλμου ταύτης πράξεως ὁ μεγαλοπρίγκων οὗτος κατακτητῆς εἶχε βεβαίως νεαράν εἰσέτι τὴν φήμην ὁμοίας ἢ καὶ πολὺ τολμηροτέρας ὑπερνεωλκήσεως, τῆς γενομένης περὶ τὸ 1439 ἀπὸ Οὐενετίας εἰς τὴν λίμνην Γάρ'ον δι' ἐπινοίας τοῦ Ἑλληνοῦ Σορβούλου τοῦ Κρητός.»

Ἡ ὁδός, ἣν ἔλαβεν ὁ Τουρκικὸς στόλος, φαίνεται νὰ ἦναι ἐκεῖ ἣ, ἣν ὀρίζει ἐν τῷ ἀναγνώσματί τινι ὁ διδάκτωρ Dethier, ἥτοι ἡ ἀπὸ Διπλοκιονίου (Καμπά—Τὰς) καὶ διὰ τοῦ μέρους ἐνθα περίπου κεῖται σήμερον τὸ Ῥωσικὸν μέγαρον

(1). Κωνσταντινούπολις, τομ. 2, σελ. 92.

εἰς τὴν νῦν ἀποβάθραν τοῦ Κασίμ.—Πασᾶ· τὴν παραδεχόμεθα δὲ ἔτι μᾶλλον διότι εἶναι πλησιέστερα. Τὴν ὁδὸν ταύτην παραδέχεται καὶ ὁ κ. E. Glavanis πλησιάζων ὁμως μᾶλλον αὐτὴν πρὸς τὸν Γαλιτᾶ, νομίζων, ὅτι εἰ Τοῦρκοι ὄχι μόνον δὲν ἀπέκρυστον τοῖς Βυζαντινοῖς τὸ σχέδιόν των, ἀλλὰ καὶ τὸ διετάλιζον, ὅτι κατ' ἐμὲ ἀπαράδεκτον, διότι τότε ὁ στόλος τῶν Βυζαντινῶν θὰ συνεκεντρουτο ἐν Κασίμ—πασᾶ, καὶ θὰ ἐματαίωνε τὸ σχέδιον τὸ ο, θὰ ἐβλαπτε δ' οὐκ ὀλίγον τοὺς ἀποβιβαζομένους, ἀφοῦ τὰ πλοῖα τῶν Βυζαντινῶν ἦσαν καὶ μεγαλύτερα καὶ δι' ὑγροῦ πυρὸς ἐφοδιασμένα· ἀφοῦ μάλιστα ὁ Βυζαντινὸς στόλος προσεπάθησε νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν καὶ μετὰ τὴν ἀποβίβασιν. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾶ τὸν τρόπον τῆς διὰ ξηρᾶς μεταβιβάσεως τῶν πλοίων, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ διδάκτωρ Dethier, πολλὰ περὶ τούτου ἀναφαίρονται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ἀντιφατικὰ πρὸς ἀλλήλα, εἴτε διότι αἱ λέξεις, ὧν ἐπιήσαντο χρῆσιν οἱ ἱστορικοὶ πρὸς ἀφήγησιν τούτου, δὲ ἦσαν ἐπιτυχεῖς πρὸς παράστασιν τοῦ ἀφηγήματος, εἴτε διότι τὰ ὑπ' ἐκείνων ἱστορούμενα παρενοήθησαν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χρόνων. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἡ ἰδέα ὅτι τὰ πλοῖα αὐτὰ κατὰ τινὰς μὲν δι' ἀμ α ξ ὶ ν, κατ' ἄλλους δὲ διὰ κυλίωδρων ξυλίνων μετηνέχθησαν κτλ. Ὁ Κριτόβουλος, φρονῶ, δύναται νὰ διαφωτίσῃ ἡμᾶς καθ' ὅσον ἀφορᾶ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς τὰ πλοῖα μεταβιβάσθησαν, λέγων οἱ α σταδ. οἱ που μάλιστα ὀκτώ εἰσιν».

Χωρὶς ποσῶν νὰ ἀξιούμεν ὅτι ἡ παράδοσις τῆς χρήσεως τῶν τροχιοδρόμων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διεσώθη μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, νομίζομεν ὅτι ἡ μεταφορὰ τῶν πλοίων Μωάμεθ τοῦ β' ἐγένετο διὰ τροχιαστῶν ὁδῶν· πρὶν δὲ λεπτολογήσωμεν ἐπὶ τοῦ πράγματος τούτου, φέρε ἴδωμεν περὶ τῆς πολιορκίας καὶ ἀλώσεως Κων]πόλεως σχετικὰς τινὰς πληροφορίας, αἵτινες μεγάλας ἡμῖν παρέχουσι πιθανότητας περὶ τῆς χρήσεως τοιαύτης ὁδοῦ.

(1) Ὁρα Περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου αὐτόθι, σελ. 77.

Ἴδου τί περὶ τούτου λέγει ὁ Κριτόβουλος. «Κελεύει τοίνυν τοὺς ἐπὶ ταῖς ναυσὶ τεταγμένους, ὅτι τάχιστα ποιεῖν ὄλκους φέροντας ἀπὸ τῆς ἐξω θαλάσσης πρὸς τὴν ἔσω θάλασσαν τοῦ τε λιμένος, φημί, καὶ τοῦ Κέρατος, κατὰ γὰρ τὸ μέρος τὸ τοῦ Διπλοῦ Κίονος ὀνομαζόμενον καὶ ὑποστρωννύων τούτους δοκοῖς. Ὁ δὲ χώρος οὗτος ἔστι μὲν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν μέτροντί που μάλιστα ὀκτώ. Ἔστι δὲ σφόδρα ἄναντες ὑπὲρ ἡμῖσι τούτων ἕως ἂν ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ τῆς κορυφῆς γίνεται κακῆθεν πάλιν διὰ τοῦ κατάντους φέρονται πρὸς τὴν ἔσω θάλασσαν τοῦ Κέρατος. Τῶν δὲ ὄλκων γεγονότων θάπτον ἢ λόγοι διὰ πολυχειρίαν, ἀπάγει τὰς ναῦς καὶ τρόπεις μεγάλας ὑποθεῖς αὐταῖς καὶ κεραίας ἐκατέρωθεν τῶν πλευρῶν, ὥστε ἀνέχειν αὐτὰς καὶ σχοινίοις διαζώσας καλῶς, ἐξίπτει προτόνους μακροὺς τῶν ἀγκῶνων ἐκδύσας — καὶ παραδίδωσιν ἔλκειν τῇ στρατιᾷ τοῖς μὲν αὐτοχειρία τοῖς δὲ διὰ μηχανῶν τινων καὶ μαγγάνων» (1).

Ὁ Γίβων λέγει. «arranged successively on rallers, and drawnards forw by the power of men and pyllers. Two guides or pilots were stationed at the helm, and the prow, of each vessel; the sails were unfurled to the winds; and the labour was cheered by song and acclamation.» (2)

Λεονάρδος ὁ Χῖος *Jussit* (Μωάμεθ) *imvia aequare suppositis ligneis vasis lacertorum*» (3)

Ὁ δὲ κ. Mordtmann λέγει τὰ ἐξῆς :

«Μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τὴν νουμαχίαν τῆς 20 Ἀπριλίου καὶ μετὰ τὸ ἐν Βεσίχ—Τὰς

(1) Βίος τοῦ Μωάμεθ 6'. § 173, τμήμα α'. σελ. 85.

(2) *Roman Empire* τομ. 4. σελ. 198.

(3) *De urbis Constantinopoleos Captivitate* § 11. Τὸ χωρίον τοῦτο φαίνεται νὰ ἦναι ἐσραλμένον· λαθόντες δὲ ἐξ ἄλλου συγγραφέως ἔλλειψαι τοῦ πρωτοτύπου δὲν ἠδυνήθημεν δυστυχῶς νὰ τὸ παραβάλωμεν.

συγκροτηθῆν πολεμικὸν συμβούλιον τῇ 21 Ἀπριλίου, ἢ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς μόνοι προσβολὴ τῆς πόλεως ἀπεδείχθη ἀνεπαρκῆς· ἀνεφύη δὲ τὸ μέγα ζήτημα, τίνι τρόπῳ νὰ εἰσδύσωσιν ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ, ὅπερ εὐσκολώτατον, διότι ἢ ἄλυσος καθίσταται ἀδύνατον τὸν διὰ θαλάσσης εἰσπλοῦν ἐντὸς τοῦ λιμένος τούτου. Ἐν ᾧ δὲ οἱ τοῦ Σουλτάνου σύμβουλοι εὕρισκοντο ἐν πλήρει ἀμηχανίᾳ περὶ τοῦ πράγματος τούτου, ὁ Σουλτάνος οὐτινὸς τὸ καθυπέριτον πνεῦμα παρίστην ὡς βλάκας τοὺς περὶ αὐτόν, κατέπαυσε τὴν ἀπορίαν προτείνας τὴν γνώμην νὰ ὑπερνεωκληθῆ, ἤτοι νὰ μετενεχθῆ διττὴ ξηρᾶς, μέρος τοῦ στόλου, εἰς τὸν ἐσωτερικὸν λιμένα. Ἀμέσως δὲ παρασκευάσθησαν τὰ πρὸς τοῦτο χρειώδη, ὥστε τὴν αὐτὴν ἐτι νύκτα ἠδύνατο νὰ ἐπιτελεσθῆ τὸ σχέδιον».

«Μεταξὺ Περαιᾶς καὶ Βεσίχ—Τὰς ὑπάρχει κοιλάς τις ἄγουσα ἀπὸ τοῦ καλουμένου νῦν Δολμᾶ—Μπαξὲ ἐπὶ τὸν πρὸς Βορρᾶν τῆς Περαιᾶς κείμενον καὶ ὑπὸ νεκροταφείων καὶ στρατῶνων κατεχόμενον λόφον. Ἐτέρα δὲ κοιλάς ἀπὸ τῆς ἀντίπεραν κλιτύος τοῦ λόφου τούτου ἀρχομένη καὶ μεταξὺ Ταταούλων καὶ Γενισιέρ καθήκουσα, ἀπολήγει εἰς τὸ προάστειον τὸ καλούμενον Κασίμ—πασᾶ, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει τὸ Τουρκικὸν ναυπηγεῖον πρὸς Βορρᾶν τοῦ Κερατίου κόλπου. Τὸ διάστημα λοιπὸν τοῦτο καθαρίσαντες ἐσανίδωσαν· κατεσκευάσαν δὲ κατὰ διαφόρους θέσεις πολλὰ παραπέγματα καὶ κιγκλίδας καὶ ὅλην τὴν ὁδὸν αὐλακος προσομοίαν, ἐπήλειψαν μὲ λίπος βοῶν καὶ προβάτων. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ δὲ ταύτης ἀνεγκύσαντες τὰ πλοῖα διὰ φαλαγγῶν καὶ τροχιλιῶν ἐκ τοῦ παρά τὸν Δολμᾶ Μπαξὲ ὄρμου, μετεκόμισιν αὐτὰ εἰς τὸν Κερατίον· τὸ μὲν πρῶτον μικρὰ πῖνα δοκιμῆς χάριν, ἀκαλοῦθως ὄλω· πλεοτέρα καὶ μεγαλείτερα, ἐβδομήκοντα δὲ τὸ σύνολον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ν. Βαρβάρου· ἐκ τῶν πληρωμάτων δὲ τῶν πλοίων τούτων μέρος μὲν εἶλκον αὐτὰ, μέρος δὲ ἴσταντο ἐπ' αὐτῶν ἐπὶ τῆς πρῶρας καὶ ἐπὶ τῆς πρύμνης καὶ ἕτεροι ἤσχο-

λοῦντο περὶ τὰ ἱστία, ἄλλοι δὲ πάλιν σαλπίζοντες καὶ τυμπανίζοντες ἐπετάχονον τὴν ἐργασίαν».

«Οἱ ἀναπληρωταὶ τοῦ *le Beau* λέγουσιν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς τὸ ἔργον τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ εἰς μίαν μόνην νύκτα, καὶ πῶς νὰ μὴ γίνῃ οὐδεμία ἀντίστασις, ἐνῶ ὀλίγα μόνον πλοῖα παρὰ τὴν παραλίαν ἠδύνατο νὰ ματαιώσῃ τὸ σχέδιον. Ἄλλὰ τὴν μὲν ταχύτητα τοῦ χρόνου ἐξηγεῖ ἀρχούτως ἢ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Σουλτάνου ὑπάρχουσα μεγάλη τῶν ἀνθρώπων πληθύς. Οἱ δὲ κριτικοὶ οὗτοι λησμονοῦσιν, ὡς φαίνεται, ὅτι τοὺς κατὰ τὴν Περαιάν λόφους κατεῖχε τὸ τάγμα τοῦ Ζαγανοῦ πασᾶ καὶ Καρατσᾶ—Βέη, καὶ ὅτι ἔνεκα τούτου ἦτο προδήλως ἀδύνατον νὰ σταθμεύσῃ πλοῖα τῶν Χριστιανῶν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Κασίμ πασᾶ· διότι εἰς μόνος καλῶς διευθυνόμενος κανονοβολισμὸς ἀπὸ τῶν ὑπερχειμένων λόφων ἤθελε καταποντίσῃ ἐν ἀκαρεὶ τὰ σταθμεύοντα πλοῖα τῶν χριστιανῶν. Ἄρα ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐμποδίσῃ τὸ πρᾶγμα οἱ Ἕλληνες καὶ ἂν ἔτι προεγνώριζον τὸ σχέδιον καὶ τὰς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ προπαρασκευάς· ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐδόλως ἐστὶ πιθανόν. Τούναντίον δὲ ἐστὶ καὶ τοῦ πιθανοῦ πιθανώτερον ὅτι οἱ τοῦ Γαλατᾶ Γενουαῖοι πολλαχῶς ἀντελήφθησαν τοῦ ἔργου ἐκείνου καὶ αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ πράγματος φαίνεται μάλιστα εἰς αὐτοὺς ἀνήκουσα ὡς μαρτυρεῖ ἐπισημείωσις τις τοῦ Ν. Βορβάρου· «*li fu insignà da un Christian*». ἡ ἰδέα ἐδόθη αὐτῷ (τῷ Σουλτάνῳ) ὑπὸ τινος χριστιανοῦ. Ἄλλὰ καὶ θετικαὶ μαρτυρίαι ἂν ἔλειπον περὶ τούτου, εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἀπαιτούμενα πράγματα ἐχορήγησαν ἐν μέρει, οἱ τὸν Γαλατᾶν κατέχοντες Γενουαῖοι».¹⁾

Ἐν τούτῳ δὲ αὐτόπτης μάρτυς Ν. Βάρβαρος ἀφηγεῖται ὡς ἐξῆς τὸ πρᾶγμα τοῦτο

«*Abiando deliberado d'aver totalmente Constantinopoli, i*

¹⁾ Πολυορκία καὶ ἄλωσις τῆς Κων[σταντινουπόλεως] ὑπὸ τῶν Τούρκων ὑπὸ Α. Δ. Μορτμάνου μεταφρασθεῖσα δὲ ὑπὸ Α. Β. σελ. 113—16.

acadeva l'aver armada dentro dal porto de Constantinopoli; siando tuta la sua armada sorta à le colone che sun mia do luntan da la tera, fece che tute le zurme muntasse in tera, e fece spianar tuto el monte che son de sopra la zitade de Pera, comenzando da la marina, ziè da li da le coline doveche iera l'armada, per infina dentro dal porto de Constantinopoli, che son mia tre, e spianado che i ave tuto benissemo, i diti Turchi messe assaissimi ruodoli convexi dove che i avea spianado, i qual ruodoli si iera onti benissimo de sevo per modo, che i deliberò de dover dar prinzipio de traghatar parte de questa sua armada, dentro dal porto nostro de Constantinopoli, e comenzò da alume fuste minor, e messele suxo i diti ruodoli, e con una gron in quantitate de Turchi, se messe a tirar la dita fusta, et tirola in puoco spatio fino dentro dal navarchio de Pera »²⁾

Ὁ Hammer ἀναφέρει τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἐνήμερος ὢν τοῦ τε ἀνδραγαθήματος τοῦ Σορβόλου καὶ τοῦ Νικήτα καὶ πιστεύων μᾶλλον ὅτι ἡ διὰ τῆς ξηρᾶς μεταφορὰ τοῦ στόλου ἰδέα ἦτον ξένη, λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τούτου.

«*Mohammed fit établir sur cet espace une espèce de chemin de planches qui furent frottées de graisse de boeuf et de bœlier, pour faire glisser plus facilement les vaisseaux. Soixante douze galères à deux rangs de rames et quelques autres à trois et cinq rangs furent mises en mouvement et, dans l'espace d'une nuit, à travers vallées et collines, elles se trouvèrent transportées du rivage du Rosphore dans le port. Chaque bâtiment à deux rangs de rames portait le capitaine à l'arrière et le pilote à l'avant. Les voiles étaient déployés, afin de profiter du vent. Les tambours battaient, les trompettes sonnaient, et le jour, en*

²⁾ Giornale dell' Assedio di Constantinopoli 1453 di Nicolò Barbaro P. V. Vienna 1856 σελ. 27.

³⁾ Si lege in margine: *li fu insegnà da un Cristian.*—Mal à proposito il contà nella sue Storia degli Italiani Vol. 4, p. 483. «*Maometto non potendo forzare la grossa catena del porto fece transcarinar le sue navi attraversa la lingua di terra, che ne lo separara, forse secondato dai Veneziani*» αὐτόθι. etc.

se levant¹ decouvert aux assiegées stupéfaits, en face des Murailles, appuyées à la mer, une flotterque de plus de soixante six voiles, qui semblait être descendue d'en haut et d'un seul coup dans leur port.»²

Καί πρῶτον μὲν νῦν ἐξετάσωμεν τὸ μέγεθος περίπου τῶν πλοίων ἅτινα μετεφέρθησαν.

Τὰ πλοῖα ἐν γένει τῶν ἀρχαίων ἦσαν ὄχι μόνον πολλὰ καὶ ποικίλα — ἠρίθμησα περισσότερα τῶν 50 ὀνομάτων — ἀλλὰ καὶ ὄχι μικροῦ μεγέθους, ὡς δυνάται νὰ ὑποθέσῃ τις. Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν ἤδη πόλεμον ἐκάστη τῶν πεντήκοντα Βοιωτικῶν νηῶν ἔφερον ἑκατὸν εἴκοσι πολεμιστάς. Τὰ συνηθέστερα τῶν ἀρχαίων πλοίων ἦσαν τὰ πεντηκόντορα κλ. τὰ ἔχοντα πεντήκοντα κωπηλάτας. Ἐκτὸς δὲ τῶν καταφράκτων πολεμικῶν τῶν πλοίων τῶν φερόντων πολεμικοὺς πύργους καὶ τῶν διαρμένων καὶ τριαρμένων καὶ τῶν μυριοφόρων νηῶν χωρητικότητος 10 χιλ. περίπου κοιλῶν κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμοὺς, ἐπὶ Πτολεμαίων κατεσκευάσθησαν τὰ μεγαλειότερα τοῦ κόσμου πλοῖα — ἐξαιρουμένων ἴσως τοῦ Λεδιάθαν. — Πτολεμαῖος ὁ τέταρτος κατεσκεύασε τὸ μέγιστον ἐκεῖνο πλοῖον, ὅπερ εἶχε μήκος 280 πηχ., ἔχον διὰ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἄνω τῶν ἑπτὰ χιλ. ἀνδρῶν. Τὸ πλοῖον τοῦτο κατὰ τὸν Ἀγγλον *Arbuthnot* συγκρινόμενον μὲ Ἀγγλικὸν τρίχροτον 100 κανονίων ἦτον ὡς 4¹/₂ πρὸς 1: Ὁ αὐτὸς Πτολεμαῖος κατεσκεύασε καὶ τὸ πολυτελέστατον ἐκεῖνο ποτάμιον πλοῖον, τὴν θαλαμηγόν, μήκους ἡμιταλίου [1|16 τοῦ μιλίου], καὶ τοῦ ὁποῦ ἡ διακόσμησις ἦτον ἐκ χρυσοῦ, ἐλεφαντόδοντος, ἀλαβαστρίτου λίθου, καὶ ἐξ Ἰνδικῶν λίθων ἀξίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ προτελευταῖος τύραννος τῶν Συρακουσῶν Ἰέρων κατεσκεύασε μέγιστον πλοῖον στερῶτατον, ἔχων ὀκτώ πύργους, εἴκοσιν ἵππωνας, ἰχθυοτροφεῖον, κήπους καὶ περιπάτους καὶ διάφορα μηχανήματα τοῦ Ἀρχιμήδους. Τὰ καρφία τοῦ πλοίου τούτου ἦσαν

¹) *Hist. del' Empire Ottoman* μεταφρ. *Dochez*, σ. 234 τόμ. α΄.

χαλκῶ δεκάμναια — τριῶν χιλιογρίμμων· τὰ πολλὰ, καὶ δεκαπέντε μῶν· θάρους τὰ μεγαλειότερα — προσαρμοζόμενα διὰ τρυπάνων. Ὁ Ἰέρων ὀνόμασε τοῦτο Συρακουσίαν, ὁ δὲ Πτολεμαῖος, πρὸς τὸν ἐδωρήθη, τὸ ὀνόμασεν Ἀλεξάνδρειαν¹.

Διὰ τούτων βεβαίως δὲν θέλω νὰ εἶπω ποσῶς ἂν οἱ Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχον τοιαῦτα πλοῖα, οὐχ ἦττον ὁμοίως καὶ τὰ πλοῖα τῶν δὲν ἦσαν πολὺ μικρά, ὡς τινες νομίζουσιν. Ἄλλω· τε γεγονότα τινὰ μᾶς παρέχουσιν ὄχι μικρὰς διασαφήσεις περὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν. Τὰ δύο πλοῖα, ἅτινα παρέλαβεν Ἰάκωβος, ὁ Ῥόκος, τὴν 24 Ἀπριλίου ἔτι πυρπολήθη τὸν Τουρκικὸν στόλον ἦσαν χωρητικότητος ἑκάστον 700 τόνων.² Τὰ Τουρκικὰ δὲ πλοῖα ὅσον μικρότερα καὶ ἂν ἦσαν, βεβαίως δὲν ὑπελείποντο κατὰ πολὺ τῶν Βυζαντινῶν, ἀφοῦ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἦς 20 Ἀπριλίου ὁ Καπετάν — πασις ἐπιπεσὼν κατὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πλοίου διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Φλαντινέλα καὶ προσβαλὼν αὐτὸ κατὰ πρύμναν, ἐπέπηξεν εἰς αὐτὸ τὸ ὄξυ ἔμβολον, τῆς ἑαυτοῦ τριήρεως, ὥστε συνδεθέντα οὕτως ἔμειναν ὡσεὶ ἀκίνητα τὰ δύο ταῦτα πλοῖα· ἡ ναυμαχία αὕτη διήρκεσε τρεῖς ὥρας, καὶ ὅταν τὴν ἐπαύριον ὁ Σουλτάνος ἐπιπλήττων αὐτὸν διὰ τὴν ἀποτυχίαν του, ὁ Καπετάν — πασις ἀπῆντησεν οὕτως· εὐρῆς ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ὅτι μόνον ἐπὶ τῆς ἐμῆς τριήρεως ἐφονεύθησαν 115 Μουζουλμάνοι, καὶ πρὸς τούτοις αὐτὸς ὅτι καθ' ὅλην τὴν ναυμαχίαν τὸ ἔμβολον τοῦ πλοίου μου οὐδὲ μίαν στιγμὴν ἄφησε τὴν πρύμνην τοῦ πλοίου τοῦ Αὐτοκράτορος.»³

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ἀφοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν πλοῖον ὅπερ συνώδεε τρία Γενοῦικὰ φέροντα σῆτον εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν ἦτον 700 τόνων, τὸ τοῦ Ὄθωμανοῦ δὲ ναυάρχου ἐμπήξαν τὸ ἔμβολον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐδυ-

¹) Ναύτου, Ἐμπορ. ἱστορ. σελ. 183, τ. β΄.

²) *Mordtmann* σελ. 107.

³) Αὐτόθι σελ. 112.

νήθη νὰ τὸ κρατήσῃ ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἀκίνητον θὰ εἶπῃ ὅτι ἂν δὲν ἦτο μεγαλύτερον ἢτον τοῦλάχιστον ἴσον του ἦτοι 700 τόνων· ἄλλως τε μόνον οἱ ἐπ' αὐτοῦ φονευθέντες κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐσυμποσοῦντο εἰς 115 ἄνδρας, ὥστε τὸ πλήρωμά του θὰ συνέκειτο ἐκ 200—300 ἀνδρῶν τοῦλάχιστον. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι δὲν θὰ εἶχε μόνον, τοῦτο τὸ μέγεθος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, ὥστε ἡ χωρητικότης ἐκάστου πλοίου τοῦ στόλου Μωάμεθ τοῦ β' θὰ ἦτον κατὰ μέσον ὄρον 500 τόνων.

Τὰ ἐν Κερατίῳ κόλπῳ διὰ ξηρᾶς μεταβιβασθέντα πλοῖα κατεσκευάσθησαν ἐπίτηδες διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἢ ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη Τουρκικοῦ στόλου;

Ἐκ *Glavany* στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ Ἑβλιᾶ — Τσελεμπῆ, ὅστις λέγει ὅτι ἑκατὸν περίπου πλοῖα ἐναυπηγήθησαν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατὰ τὸ Λεβέντ — Τσεφλικ καὶ Κιαάτ — Χανέ, φρονεῖ ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα ἦσαν μικρότατα, ναυπηγηθέντα ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ὅπερ ἀδύνατον, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Διδάκτωρ κ. *Dethier*² διότι πρῶτον 100 πλοῖα δὲν ναυπηγοῦνται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν καὶ δεύτερον τίνος ἕνεκα νὰ ναυπηγηθῶσιν κατὰ τὸ Λεβέντ — Τσεφλικ καὶ Κιαάτ — Χανέ, ἅτινα δέον ἀκολούθως νὰ μεταφερθῶσι διὰ τοῦ λόφου καὶ ἀπάσης τῆς τοῦ Κιαάτ — Χανέ κοιλάδος; Ἄλλως τε συγγραφεὺς διηγούμενος ὡς ἐξῆς τὸ τῆς μεταφορᾶς γεγονός οὐδεμίαν θεαίως ἔχει ἀξίαν, γράφων δύσκολα καὶ ἀπίθανα πράγματα. Ἐξ ἄφοῦ λοιπὸν ἀπεπερατώθη καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν ἐν Κιαάτ — Χανέ τριηρῶν, ἐπορεύθη ὁ Σουλτάνος εἰς τὸ Ὀκ — Μειδάν ἐν συνοδίᾳ πολλῶν χιλιάδων πολεμιστῶν καὶ διέταξε νὰ δέσῃ τὰ πλοῖα ἐπὶ φαλάγγων καὶ νὰ τὰ σύρῃσιν οἱ δοῦλοι. Ἐξ ἄφοῦ δὲ οὕτω, ἐλκόμενα τὰ πλοῖα ἐφθασαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ὀκ — Μειδανί,

(¹) Περιοδ. σελ. 76.

(²) αὐτόθι σελ. 86.

ἤρχισε θεῖα προστάξει νὰ πνήθῃ οὐριος ἄνεμος. Ἄνεπέτασαν λοιπὸν τὰ ἱστία, καὶ ἐνῶ ἅπαντες εἰ στρατιῶται τῆς πίστεως ἔκραζον Ἄλλάχ! Ἄλλάχ!, πυροβολοῦντες χαρμῶνως διὰ τῶν κανονίων καὶ τῶν τουφεκίων, μετεβλήθη ὅλον τὸ Ὀκ — Μειδανί εἰς θάλασσαν κτλ.¹

Εἰς τοὺς φρονούντας προσέτι ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα κατεσκευάσθησαν ἐπίτηδες, ἀναπολω τὸ ἐξῆς γεγονός· ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς διὰ ξηρᾶς μεταφορᾶς τοῦ στόλου καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐγένετο ἐν τόσῳ μικροτάτῳ χρόνῳ, ὥστε ἀποβαίνει ἀδύνατος πᾶσα τοιαύτη ὑπόθεσις. Τὸ μόνον, ὅπερ ἐκ τοῦ Ἑβλιᾶ — Τσελεμπῆ ἀρῶμεθα, εἶναι ὅτι τὰ δάση τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῶν παρακειμένων μερῶν παρέσχον μεγάλην ποσότητα ὕλης διὰ τε τὴν κατάστροφιν τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πολιορκίας ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ ἀρξαμένης καὶ μετὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πλοίων περαιωθείσης γεφύρας. Ὡστε τὰ μεταφερθέντα πλοῖα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος στόλου χωρὶς νὰ ναυπηγηθῶσιν ἐπίτηδες καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἦσαν μικρά.

Ἡ ὁδὸς τῆς διαβάσεώς των εἶπομεν ὅτι ἦτον ἀπὸ τὸ Διπλοκίονιον (Καμπά — τὰς) καὶ διὰ τῆς θέσεως ἐνθα νῦν κεῖται τὸ Ῥωσικὸν μέγαρον εἰς τὴν νῦν ἀποβάθραν τοῦ Κασίμ — πασᾶ. Ἡ ὁδὸς αὕτη ὁμαλινθεῖσα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἐκ τοῦ προχείρου, ἰσοπεδώθη διὰ ξύλων, ὡς ἅπαντες σχεδὸν οἱ ἱστορικοὶ ὁμοφώνως ὁμολογοῦσι μένει νῦν ὁ τρόπος τῆς μεταφορᾶς, περὶ οὗ ἅπαντες οἱ ἱστορικοὶ μεταγενέστεροί τε καὶ σύγχρονοι συγχευμένα καὶ ἀνακριθῆλέγουσι, διότι κυρίως οὐδεὶς αὐτόπτης μάρτυς ὑπῆρξεν, ἐννοῶ τῆς κατασκευῆς τῆς ὁδοῦ. Οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι μετεχειρίσθησαν κυλίνοισι ξυλίνοισι δὲ Κριτόβουλος λέγει ὅτι ἕκαμον ὄλκους ἐπὶ δοκῶν ἐστρωμένων. Ὁ Λεονάρδος ὁ Χίος ὑποτίθεται λέγει, ὅτι ἐτέθησαν ἐπὶ ἐσκαμμένων ξύλων. Ὁ κ. *Mordhmann* λέγει ὅτι ἐ-

(¹) *Mordhmann* σ. 180.

καμάν τὴν ὁδὸν ὁμοίαν αὐλάκι, ἣν ἐπήλειψαν μὲ λίπας βοῶν καὶ προβάτων. Ὁ Ν. Βάρβαρος λέγει ὅτι μετεχειρίσθησαν στρογγύλα ἐσκαμμένα ξύλα. Ὁ Δούκας λέγει «δὲ τῶν φολάγγων ἐπιβιάσας τὰς τριήρεις»- ἄλλοι δὲ λέγουσι τὸ πειρ *perinata carina* κτλ. Ἴδου ἡ ἡμετέρα ταπεινὴ γνώμη ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τὰ πλοῖα ταῦτα ὑπερνεωκλήσθησαν ἐκ τῆς θαλάσσης μὲν διὰ φολάγγων τρόπων (κιζακίων), κυλίνδρων καὶ τρυχαλιῶν, εἶτα ὑπῆρχον πολλὰ ζεύγη τροχῶν συνδεομένων μεταξύ των διὰ διπλῶν ξύλων στερεῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτίθετο ἕκαστον πλοῖον, ἐκατέρωθεν δὲ τῶν πλευρῶν ὑπεβάσταζον αὐτὰ ἄλλα ξύλα προσηρμοσμένα καὶ δεμένα καλῶς διὰ σχοινίων. Ὑπῆρχον δὲ τροχιαὶ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἐκ ξύλων, ἢτοι αὐλακες ξύλινοι ἀλειμμένοι διὰ πάχους διὰ σχοινίων δὲ καλῶς προσδεδεμένων ἔσυρον αὐτὰ οἱ στρατιῶται, ὅπου δὲ τὸ μέρος ἦτο λίαν ἀνωφερὲς φαίνεται νὰ μετεχειρίσθησαν καὶ τύμπανα ἢ μαγγάνους, ὡς τινες λέγουσιν, ὡς καὶ εἰς τὰς κατωφερείας. Τὸ ἐξῆς μάλιστα χωρίον τοῦ Κριτοβούλου ἐρμηνεύει, νομίζομεν, κάλλιστα τὸν τρόπον τοῦτον, τῶν δὲ ὀκλῶν γεγονόντων θάπτον ἢ λόγοι διὰ πολυχειρίας ἐπάγει τὰς ναῦς, καὶ τρόπεις μεγάλας ὑποθεῖς αὐταῖς καὶ κεραίας ἐκατέρωθεν τῶν πλευρῶν, ὥστε ἀνέχειν αὐτὰς καὶ σχοινίοις διαζώσας καλῶς, ἐξάπτει πρότονους μακροὺς τῶν ἀγκύων καὶ παραδίδωσιν ἔλχειν τῇ στρατιᾷ τοὺς μὲν αὐτοχειρία, τοὺς δὲ διὰ μηχανῶν τινῶν καὶ μαγγάνων π.

Καὶ ἐνταῦθα ἴσως εἰς πολλοὺς δὲν, φανῆ φυσικὸν καὶ πιθανόν τοῦ νὰ φαντασθῶσιν οἱ πολιορκοῦντες νὰ θέσωσιν τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐφ' ἀμάξης εἰς τούτους ὑπενθυμίζομεν τὸ ἐξῆς γεγονός. Μετὰ παρέλευσιν τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς πολιορκίας, ἀλωθέντος τοῦ Γαλατᾶ ὑπὸ δώδεκα

(¹) Ὅρα ἀνωτέρω.

χιλ. ἀνδρῶν ὁ Μαχμούτ—πασᾶς μετὰ τοῦ Γεδίκ—πασᾶ μετὰ προηγουμένην ἄδειαν τοῦ Σουλτάνου πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν δεόντων μεταβίβασε διὰ ξηρᾶς τροχοφόρον τι πλοῖον (κάτεργον) φέρον τηλεβόλα καὶ στρατόν, ἀψηφήσας τὸ πανταχόθεν προσβάλλον αὐτὸ ἐχθρικὸν πῦρ διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου κατενεχθὲν εἰς τὴν θάλασσαν τὸ πλοῖον διηυθύνθη ἀμέσως παρὰ τὴν θύραν τοῦ φάρου, ὃν καὶ κατέστρεψαν ἀμέσως τὰ πυρὰ τῶν τηλεβόλων αὐτοῦ»¹.

Μόνον διὰ τοιαύτης ὁδοῦ καὶ τοιοῦτου τρόπου ἦτον δυνατὴ ἡ μεταφορὰ 70 πλοίων περίπου ἐν μιᾷ νυκτί, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ἦσαν ταῦτα καὶ ὅσον βραχεῖα καὶ ἂν ἦτο ἡ ὁδὸς αὐτή.

¹ Ἴνα δὲ τὸ τόσον ἑλλιπὲς τοῦτο ἀνάγνωσμα καταστῆ κάπως πλήρες, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ προσθέσω ἐνταῦθα καὶ σχέδια τινὰ ὑπερνεωκλισμῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Κατὰ τὸ 1856 ἢ 57 ὁ Ἑλβετὸς διδάκτωρ Jos, παρουσιάσθη εἰς τὸν τότε ἐνταῦθα πρωθυπουργεῖοντα Ῥεσίτ—πασᾶν αἰτῶν νὰ μὴ παραχωρηθῇ ἡ τομὴ τοῦ Σουέζ, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς διὰ σιδηροδρόμου νὰ μεταφέρονται τὰ πλοῖα ἀπὸ τῆς μίας εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν.²

Πρὸ ἐνός δὲ περίπου ἔτους ἀνέγων ἐνταῖς ἐφημερίσιν ὄντι καὶ ἐντῷ ἰσθμῷ τοῦ Παναμᾶ ἐν Ἀμερικῇ ὁ αὐτὸς Ἑλβετὸς μηχανικὸς ἐπρότεινε εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅπερ εἶναι τὸ ἐξῆς περίπου. Τὸ πλοῖον ὅπερ πρόκειται νὰ μεταφερθῇ νὰ τίθεται ἐντὸς μεγάλης δεξαμενῆς πλήρους ὕδατος, δυνάμει δὲ τοῦ ἀτμοῦ νὰ ἀνυψοῦται μετὰ τῆς δεξαμενῆς καὶ νὰ τίθεται ἐπὶ σιδηροδρόμου ἔχοντος πολλὰς τροχιάς καὶ μετὰ τῆς δεξαμενῆς δι' ἰσχυρᾶς ἀτμομηχανῆς νὰ φέρηται ἀπὸ τῆς μίας εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν.

(¹) Ὅρα ἀνωτέρω.

(²) Ἀνακινοθέν μοι ὑπὸ τῆς ἀξιοσεβάστου οἰκογενείας τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου.

Δ'

Αἱ τροχιασταὶ λοιπὸν ὁδοὶ ὑπῆρχον ἀπὸ τοὺς ἀρχαιωτάτους χρόνους ἐν Ἑλλάδι· αἱ ὁδοὶ αὗται, φαίνεται, νὰ ἐφηρμόσθησαν βραδύτερον ἐν τῷ ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου, ἀφοῦ ἐπὶ τινα καιρὸν ὑπερνεώλκουν τὰ πλοῖα διὰ τῶν τυχαίων μέσων. Τοῦ ὑπερνεωλκισμοῦ ἐγένετο καὶ κατὰ διαφύρους ἄλλας ἐποχὰς χρήσις. Ὁ ὑπερνεωλκισμὸς φαίνεται νὰ ἦναι καθαρὰ Ἑλληνικὴ ἐπινόησις διασωθεῖσα μᾶλλον διὰ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἢ διὰ τῆς παραδόσεως. Ὁ ὑπερνεωλκισμὸς δὲ τῶν πλοίων Μωάμεθ τοῦ 6' εἶναι ἐπίσης ἀπομίμησις τοῦ Σορβόλου, γενομένης πιθανῶς διὰ προχείρων ξυλίνων τροχιοδρόμων.

Ἡ σπουδὴ καὶ μελέτη ἐν γένει τῆς συγκοινωνίας, Κύριοι, εἶναι σπουδαιωτάτη ὑπὸ πολλὰς καὶ ποικίλας ἐπόψεις, εἶναι ἡ βάσις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ ἡ τρανωτέρα ἀπόδειξις τῆς προόδου. Ἐὰν ὑπελόγιζέ τις μαθηματικῶς, Κύριοι, τὸν ἀνθρώπινον βίον ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς συγκοινωνίας, θὰ ἔβλεπεν ὅτι σήμερον, νὰ μὲν δὲν ἤμεθα ἀθάνατοι, οὐχ ἤττον ὁμως ὅτι ζῶμεν ὅσον καὶ ὁ Μαθουσάλας. Καὶ ἀληθῶς. Εἰς τῶν πρωτοπλάστων ἀνθρώπων πρὶν ἔτι δυνηθῆ νὰ δαμάσῃ καὶ μεταχειρισθῆ αὐτὰ τὰ κτήνη τί ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἀπέναντι τῶν ὅσον ἡμεῖς χρησιμοποιοῦντες ἅπαντα ταῦτα κάμνομεν; ἀλλ' ὅταν ὑπολογίσῃτε τὸν μηχανικὸν πολλαπλασιασμὸν τῆς δυνάμεως, τὸν ἀτμὸν, τὸν ἠλεκτρισμὸν, βλέπετε ὅτι ὁ ἀνθρώπος, ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς συγκοινωνίας, κάμνει χιλιάκις περισσότερον τῶν ὅσων εἰς τῶν πρώτων κατοίκων τῆς γῆς ἠδύνατο νὰ κάμῃ. Καὶ ὁμως ὁ ἀνθρώπος δικαίως μὴ ἐπαρκούμενος εἰς ἅπαντα, ὡς ἀλληθῆς βασιλεὺς τῆς πλάσεως, ζητεῖ νὰ ἀρθῆ ἄνω τῆς γῆς, νὰ πλεύσῃ ἐπὶ τῶν νεφελῶν, διότι ἡ πρόοδος καὶ ὁ προορισμὸς του, εὐτυχῶς, εἶναι αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος, ὡς ὁ πλάσας αὐτόν!

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΞΟΥΣΙΑΣ.

Ἐκ τελευταίων ἐπισήμων δημοσιεύσεων προκύπτει ὅτι κατὰ τὴν πρώτην τριμηνίαν τοῦ 1876 ὁ Ἄρειος Πάγος, τὰ Ἐφετεῖα καὶ τὰ Πρωτοδικεῖα τῆς Ἑλλάδος ἐδημοσίευσαν 17599 ἀποφάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων 8049 ἀνήκουσιν εἰς τὴν πολιτικὴν ἢ ἐμπορικὴν σφαῖραν τοῦ δικαίου καὶ 9550 εἰς τὴν ποινικὴν (5953 ἀποφάσεις καὶ 3597 βουλευμάτα). Κατὰ τὴν προηγουμένην τριμηνίαν (Δ' τοῦ 1875) τὰ αὐτὰ δικαστήρια εἶχον ἐκδώσει 21662 ἀποφάσεις, ἤτοι 10742 πολιτικὰς ἢ ἐμπορικὰς καὶ 10920 ποινικὰς (6549 ἀποφάσεις καὶ 4401 βουλευμάτα). Ἐπομένως ἀπὸ τῆς Δ' τριμηνίας τοῦ 1875 μέχρι τῆς Α' τοῦ 1876 αἱ ἐργασίαι τῆς Δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἑλλάδος ὑπέπεσον εἰς ἐλάττωσιν κατὰ 4063 ἀποφάσεις, τὸ $\frac{1}{5}$ σχεδόν.

Ἐκ τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατὰ τὴν Α' ἑξαμηνίαν τοῦ 1876 ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων, 81 ἀνήκουσιν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον (40 πολιτικαὶ καὶ 41 ποινικαί), 1119 εἰς τὰ Ἐφετεῖα (783 ἀποφάσεις καὶ 336 βουλευμάτα) καὶ 16399 εἰς τὰ Πρωτοδικεῖα (7226 πολιτικαὶ ἀποφάσεις, 5912 ποινικαὶ καὶ 3261 βουλευμάτα). Ὅσον ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὰ Ἐφετεῖα, τὸ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐν λόγῳ τριμηνίαν ἐξέδωκε 436 ἤτοι 373 ἀποφάσεις καὶ 78 βουλευμάτα, τὸ ἐν Ναυπλίῳ 322 ἤτοι 188 ἀποφάσεις καὶ 134 βουλευμάτα, τὸ ἐν Πάτραις 172 ἤτοι 70 ἀποφάσεις καὶ 102 βουλευμάτα, τὸ ἐν Κερκύρῃ 169 ἤτοι 147 ἀποφάσεις καὶ 22 βουλευμάτα. Κατὰ τὴν προηγουμένην τριμηνίαν ὁ Ἄρειος Πάγος εἶχεν ἐκδώσει 182 ἀποφάσεις (125 πολιτ. 57 ποιν.) τὸ ἐν Ἀθῆναις Ἐφετεῖον 827 (747 ἀποφ. 88 βουλ.), τὸ ἐν Ναυπλίῳ 349 (306 ἀποφ. 143

βουλ.), τὸ ἐν Πάτραις 265 (147 ἀποφ. 118 βουλ.) καὶ τὸ ἐν Κερκύρα 110 (95 ἀποφ. 15 βουλ.) Ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν δύο τριμηνιῶν ἀντιπαραθέσεως ταύτης προκύπτει, ὅτι ὁ μὲν Ἄρειος Πάγος καθυστέρησε πέραν τοῦ ἡμίσεως, τὸ δὲ ἐν Ἀθήναις Ἰφεταιῖον σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ, καὶ τὸ ἐν Πάτραις σχεδὸν κατὰ τὸ τρίτον. Ἡ μικροτέρα καθυστέρησις ἀπαντᾶται ἐν τῷ Ἐφετείῳ Ναυπλίου (349:322). Παρατηρήσεως ἐν τούτοις ἄξιον ὅτι τὸ ἐν Κερκύρα Ἐφετείον διατελεῖ ἀπ' ἐναντίας εἰς αὐξήσιν ἐργασιῶν, διότι ἀπὸ 110 ἀποφάσεων τῆς Δ' τριμηνίας τοῦ 1875 ἀνέβη εἰς 169 τῆ Α' τριμηνία τοῦ 1876.

Ὅσον ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὰ Πρωτοδικεῖα, μεταξὺ τῶν δύο ὑπὸ σύγκρισιν τριμηνιῶν ἀπαντᾶται Α'—Ἐπὶ πολιτικῶν ἀποφάσεων ἀνάπτυξις μὲν ἐργασίας ἐν τοῖς ἐπομένοις Πρωτοδικείοις, Σύρου (508:516), Χαλκίδος (216:310), Λαμίας (305:367), Κερκύρας (640:685), Κεφαλληνίας (288:481)· ἐλάττωσις δὲ ἐργασίας ἐν τοῖς ἐπομένοις, Ἀθηνῶν (2417:1497), Παρνασσίδος (299:180), Ναυπλίου (358:178), Τριπόλεως (442:441), Σπάρτης (460:301), Καλαμῶν (561:259), Κυπαρισσίας (180:138), Πατρῶν 1401:998), Μεσολογγίου (422:312), Ζακύνθου (248:188), Λευκάδος (181:161), Ἡλείας (396:214).—Β'. Ἐπὶ ποινικῶν ἀποφάσεων (ἐν αἷς καὶ τὰ βουλευμάτα) ἀνάπτυξις μὲν ἐργασίας ἀπαντᾶται ἐν τοῖς ἐπομένοις Πλημμελειοδικείοις, Σύρου (293:532), Χαλκίδος (490:541), Λαμίας (337:425), Τριπόλεως (866:657), Κυπαρισσίας (390:785), Ζακύνθου (156:202), Λευκάδος (264:391), Κεφαλληνίας (275:378)· ἐλάττωσις δὲ ἐργασίας ἐν τοῖς ἐπομένοις, Ἀθηνῶν (778:688), Παρνασσίδος (631:449), Ναυπλίου (1129:776), Σπάρτης (1021:967), Καλαμῶν (1125:771), Πατρῶν (888:711), Μεσολογγίου (538:519), Ἡλείας (683:312), Κερκύρας (185:182).

Ὅθεν μεταξὺ τῶν 22 πολυμελῶν δικαστηρίων τῆς

Ἑλλάδος (1 Ἄρειος Πάγος, 4 Ἐφετεῖα καὶ 17 Πρωτοδικεῖα) 6 ἀνέπτυξαν τὴν ἐργατικὴν τῶν δυνάμιν διαβαίνοντα ἀπὸ τοῦ 1875 εἰς τὸ 1876. Τὰ λοιπὰ 16 ὑπέστησαν ἐργατικὴν ἐλάττωσιν, ἐξηγουμένην ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς παρεμπεισοῦσης ἐκτάκτου ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργοδικείου, ὅπερ ἀπεμάκρυνεν ἐκ τῆς κανονικῆς τῶν ὑπηρεσίας 13 πρόσωπα τῆς ἀνωτέρας τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῶν Ἐφετείων δικαιοσύνης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθυστέρησιν τῶν Πρωτοδικείων, ὡς κυρία αἰτία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ΦΜ' νόμου, ἐνεκεν τῆς ὁποίας πολλῶν Πρωτοδικῶν ἐγένοντο μετατοπίσεις ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἐνασχήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἰδιαιτέρων ἐν τῷ νόμῳ σχέσεων τῶν καταγωγῆς καὶ γάμου.

Ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῶν μετὰ τὸ τέλος τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν τριμηνίας ἀπομεινῶν ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων, ἰδοὺ ἡ κατάστασις τῆς Ἑλληνικῆς δικαιοσύνης. Παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ ἀπέμειναν 1116 ὑποθέσεις ἀντὶ τῶν 1039 τῆς προηγουμένης τριμηνίας. Παρὰ τοῖς Ἐφετείοις Ἀθηνῶν, Ναυπλίου καὶ Κερκύρας 5286 ἀντὶ τῶν 5276 τῆς προηγουμένης τριμηνίας. Παρὰ τῷ Ἐφετείῳ Πατρῶν ἀφέθη ἄγνωστος ὁ ἀριθμὸς. Παρὰ τοῖς Πρωτοδικείοις 9876 ἀντὶ τῶν 4895 τῆς προηγουμένης τριμηνίας. Παρὰ τοῖς Ἀνακριταῖς 11522 ἀπέναντι τῶν 11694 τῆς Δ' τριμηνίας 1875, καὶ τῶν 16544 τῆς Α' τριμηνίας τοῦ 1875. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἀνακριτικὴ ἐργασία φαίνεται σχετικῶς ἤττον βεβαρυμένη ἐν τῇ Α' τριμηνίᾳ τοῦ 1876. Ἐν τούτοις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐργασίαν, δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπηθῇ ὅτι ἐνῶ κατὰ τὴν Α' τριμηνίαν τοῦ 1875 ἐξεπεραιώθησαν 3534 ἀνακρίσεις, τῇ Δ' τριμηνίᾳ τοῦ 1875 κατέπεσεν ἡ ἀνακριτικὴ ἐργασία εἰς 2353 περαιωθείσας ὑποθέσεις, καὶ τῇ Α' τριμηνίᾳ τοῦ 1876 ἔτι μίλλον, εἰς 1808 περαιωθείσας ὑποθέσεις.

Ἡ διεύθυνσις αὐτῆ τῆς δικαστικῆς ἐργασίας ἀνάγεται εἰς θέμα εὐρύτερον τοῦ ὅσον ἐπιτρέπουσι τὰ ὄρια τῆς προ-

κειμένης μελέτης, ἢ περαιτέρω δὲ ἔρευνα αὐτοῦ ἀνήκει εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ.

Β'.

Ἐν τῶν θετικωτέρων καὶ ἐπωφελεστέρων μερῶν τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἶναι τὸ ἐξηγοῦν τὰ κοινωνικά φαινόμενα, δι' ὧν ἐκτελεῖται ἡ γενικὴ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων ἢ τῶν ὑπηρεσιῶν.

Πάνυ γνωστὸν ἐστὶ ὅτι ἡ διαίρεσις, ἢ μᾶλλον ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν ἔργων, ἐστὶ μία τῶν κυριωτέρων αἰτιῶν τῶν δυνάμεων τῆς βιομηχανίας, ἥτις, ἄνευ τῶν ὄρων αὐτῶν, ἤθελεν εἶσθαι ὄλως ἀνίκανος πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν τόσῳ πολυαριθμῶν καὶ τόσῳ ποικίλων ἀναγκῶν τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν. Ὅθεν ὁ ὄρος οὗτος ὑποχρεοῖ ἕκαστον ἐργάτην νὰ ἀσχολεῖται εἰς τὴν παραγωγὴν ἀντικειμένων ὁμοιομόρφων, ἐνῶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἀπαιτοῦσι προϊόντα ποικίλα, καὶ τοιοῦτοτρόπως συνεπάγει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνταλλαγῆς.

Ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ καταστάσει ἡ ἀνταλλαγὴ συνίσταται εἰς τὴν εὐθεῖαν ἀλλαγὴν τῶν ἀντικειμένων τῶν μὲν ἀντὶ τῶν δὲ, ἀλλὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ ὄρου τούτου ἐκδηλοῦται καθόσον αἱ ἀνάγκαι ἀναπτύσσονται καὶ τὰ πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀντικείμενα πολλαπλασιάζονται καὶ ἐμφανίζονται ἐν τῇ εἰδηκότητί των. Οἱ λαοὶ αἰσθάνονται τότε τὴν ἀνάγκην τοῦ παραδεχθῆναι μεσάζοντά τινα ὁμοιόμορφον, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ ιδιότητες νὰ ἦναι τοιαῦται ὥστε ἕκαστος νὰ δείκνυται διατεθειμένος νὰ τὸν παραδεχθῆ ὡς ἰσότιμον ἐν ταῖς συναλλαγαῖς Ὁ μεσάζων οὗτος, οἰαδὴποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ φύσις αὐτοῦ, ἀποτελεῖ τὸ νόμισμα, ἅμα γίνη

γενικῶς παραδεκτόν. Τὰ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου συγκαίμενα νομίσματα ἔλαβον καθολικὴν χρῆσιν· ἢ μακρὰ ἕξις τοῦ ἐκτιμᾶν τὰ πάντα δι' αὐτῶν, τοῦ διορᾶν ἐν αὐτοῖς τὸ ἰσότιμον ὄλων τῶν προϊόντων ἕκαμον ὥστε, ἐπὶ πολὺν χρόνον, νὰ θεωρῶνται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν πλοῦτος, ἢ μάλιστα ὡς ὁ μόνος πλοῦτος. Ἐκ τούτου δὲ ἐγεννήθη πλῆθος προλήψεων καὶ πλανῶν αἵτινες, συνεπεῖα τῆς ἐλλείψεως διαδόσεως τῶν γνώσεων τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, κατέχουσιν εἰσέτι μεγάλην θέσιν ἐν τῇ γενικῇ γνώμῃ.

Ἐπὶ τῆς ψευδοῦς ταύτης ιδέας τοῦ πλοῦτος ἐθεμελιώθη ἡ γνώμη, εἰσέτι παραδεδεγμένη ὑπὸ μεγάλου ἀριθμοῦ πολιτειολόγων καὶ πολιτικῶν, ὅτι οἱ φόροι δὲν δύνανται ἵνα ᾤσιν αἰτία πτωχεύσεως, καθότι τὸ εἰσπραττόμενον ἀργύριον ἀποδίδεται τῇ χώρᾳ διὰ τῶν δαπανῶν τῶν Κυβερνήσεων. Ὑπὸ τῆς αὐτῆς κατεχόμενοι προλήψεως γράφουσί τινες καθ' ἡμέραν ὅτι ἡ ἀγορὰ τῶν ἀλλοδαπῶν προϊόντων ἀποτελεῖ φόρον πληρωνόμενον εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· ἢ αὐτὴ πλάνη χρησιμεύει ὡς θεμέλιον τοῦ συστήματος τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ ἐμπορίου, καθ' ὃ ἕκαστος λαὸς ὀφείλει νὰ θεωρῆ ὡς κέρδος τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐξαγωγῆς του ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς του, ἐνῶ ὀφείλει νὰ θεωρῆ ὡς ζημίαν πᾶν περίσσευμα τῶν εἰσαγωγῶν ἀξιῶν ἐπὶ τῶν ἐξαγομῶν, διότι, ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις περιπτώσεσιν, ἡ διαφορὰ πληρονομένη πιθανῶς διὰ νομίσματος, καὶ τοῦ νομίσματος ὑποτιθεμένου ὡς τοῦ μόνου πλοῦτος, δύνανται μόνη νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ζημίαν ἢ τὸ κέρδος.

Οὐδὲν ἐστὶν αὐστηρῶς ἀκριβέστερον εἰμὴ αἱ ἀποδείξεις τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐπὶ τῶν διαφορῶν τούτων ζητημάτων· ἀπέδειξε σαφῶς ὅτι ὁ χρυσοὺς καὶ ὁ ἀργυρος, μακρὰν τοῦ νὰ συγκροτῶσιν ἅπαντα τὸν πλοῦτον, δὲν συγκροτοῦσι πανταχοῦ εἰμὴ μικρὸν μέρος αὐτοῦ (δὲν σχηματίζουν πιθανῶς εἰμὴ τὸ πέμπτον τοῦ συνόλου τῶν ἐπισωρευμένων ἀξιῶν)· ἢ ἀξία τῶν νομισμάτων ὀφείλεται ἄλλως, ὡς ἡ ἀξία παντὸς ἄλλου προϊόντος, ἐν πρώτοις

εις τὴν ὠφέλειάν των, ὡς μέσου διευκολύνσεως τῶν ἀνταλλαγῶν, καὶ ἔπειτα εἰς τὰ ἐξοδα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτῶν. Ἡ ποσότης νομισμάτων, ἀντὶ τῆς ὁποίας ἀνταλλάσσεται ταχέως ἐν ἑκατόλιτρον σίτου ἔχει τόσην ἀξίαν ὅσην ἡ ποσότης αὐτῆ τοῦ σίτου, ἀλλὰ δὲν ἔχει περισσοτέραν, καὶ τίποτε δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν ἵνα πιστεύσωμεν ὅτι ἡ μία τῶν ἀξιών αὐτῶν εἶναι πολυτιμότερα τῆς ἄλλης ὑπάρχουσι μάλιστα ἰσχυροὶ λόγοι ἵνα πιστεύσωμεν ὅτι, διὰ λαὸν θεωρούμενον ἐν τῷ συνόλῳ του, αἱ ἐπισωρεύσεις πλούτου ἐν εἴδει νομίσματος εἰσὶν ἥττον χρήσιμοι παρά ὑπὸ πάντα ἄλλον τύπον· διότι τὸ νόμισμα διακρίνεται οὐσιωδῶς ἀπὸ ὅλα τὰ λοιπὰ προϊόντα, καθὸ χρησιμεῖον εἰς τὰς ἀνάγκας μας οὐχὶ ὡσπερ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ του, ἀλλὰ μόνον κατὰ λόγον τῆς ἀξίας του. Ὅθεν ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος ὑποτιμᾶται ἀναγκαίως ἐν πάσῃ χώρα ἐνθα ἡ ποσότης του ἔλαβε μεγάλην αὔξησιν. Οὐδὲν λοιπὸν εὐλογοφανὲς αἴτιον ὑπάρχει πρὸς ὑποχρέωσιν λαοῦ τινος ὅπως προτιμᾶ τὸ νόμισμα πάντων τῶν ἄλλων προϊόντων τῆς αὐτῆς ἀξίας. — Εἶναι κατὰ τοσοῦτον παράλογον νὰ εἴπῃ τις ὅτι πληρώνομεν φόρον εἰς τοὺς ξένους ἀγοράζοντες ἀπὸ αὐτοῦ προϊόντα, ὅσον παράλογον ἦθελεν εἶσθαι τὸ θεωρεῖν τὸν καταναλωτὴν ἄρτου ὡς φορολογούμενον τοῦ ἄρτοπώλου, καὶ τοῦτον ὡς φορολογούμενον τοῦ ἀλευροπώλου. Τὸ σύστημα τοῦ ἰσοζυγίου τοῦ ἐμπορίου εἶναι ἀνοησία, διότι γελοῖον ἐστὶ τὸ ἰσχυρίζεσθαι ὅτι ἔθνος τί ζημιούται ὁπότε ἐμπορευόμενον μετὰ τῶν ἀλλοδαπῶν, λαμβάνει πλειοτέρας ἀξίας ἀφ' ὅσας παραδίδει εἰς ἀνταλλαγὴν, καὶ ὅτι κερδαίνει, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὁπότε παραδίδει πλέον εἰς ἀνταλλαγὴν ἐλάσσονος ἢ διαφορὰ μετὰ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἀξιών συμφηφίζεται γενικῶς μετὰ τῶν διαφόρων ἐθνῶν, μεταφερομένης τῆς ὀφειλῆς τοῦ ἑνὸς πρὸς πληρωμὴν τοῦ δανείου τοῦ ἄλλου διὰ τῶν συναλλαγματικῶν, σπανίως δὲ συμβαίνει νὰ μένωσιν ὑπόλοιπα σπουδαῖα ὅπως πληρωθῶσιν εἰς νόμισμα· ἀλλὰ, καὶ ὁ-

πότε ἀκόμη τὰ πράγματα δὲν ἤθελον ἔχει οὕτω, δὲν δύναται ἐκ τούτου νὰ ἐξαχθῇ οὐδὲν συμπέρασμα ὡς πρὸς τὸ κέρδος ἢ τὴν ζημίαν τὴν προκύψασαν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Πιθανώτατον ἐστὶν, ἐὰν οἱ πίνακες τῶν τελωνείων ἐμπεριεῖχον ἀκριβῆ σημείωσιν τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἀξιών, ὅτι ἤθελον παριστᾶ παντοῦ πλεονάσματα εἰσαγωγῆς, διότι τὰ πλεονάσματα αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητα διὰ νὰ παρέχωσι τὰς ὠφελείας τῶν ἐμπόρων οἵτινες δὲν ἤθελον βραδύνει νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ ἐμπόριον, ἐὰν δὲν παρεῖχε πλείονα κέρδη ἢ ζημίας. Τέλος οἱ φορολογούμενοι δὲν δύνανται νὰ παραδεχθῶσιν, ἀνευ ὑπερβαλοῦσης ἀβελτηρίας, ὅτι αἱ κυβερνήσεις τοῖς ἀποδίδουσι τοὺς φόρους δαπανῶσαι τὸ σύνολον αὐτῶν, διότι, ἐὰν τὸ εἰσπραττόμενον ἀργύριον διὰ τὰς δαπάνας αὐτὰς μεταχύνεται ἐν τῇ χώρᾳ, τὸ τοιοῦτον δὲν συμβαίνει εἰμὴ δι' ἀνταλλαγῶν τῶν προϊόντων ἢ τῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία εἶναι ἢ ὀφείλει νὰ ᾖ αὐτῆ.

Αἱ ἐνδείξεις τῆς ἐπιστήμης δὲν ᾖναι ἥττον ἀσφαλεῖς ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν τραπεζικῶν γραμματίων τῶν ἐκτελούντων μέχρι τινὸς τὴν λειτουργίαν τοῦ νομίσματος. Ἀποδεικνύει ὅτι τὰ γραμμάτια αὐτὰ, μὴ ὄντα ἄλλο τί εἰμὴ δανειστικὸν ἐγγράφον, δὲν προσθέτουσιν ἀπολύτως μηδὲν εἰς τὸν ὑπάρχοντα πλαῦτον, καὶ ὅτι ἡ μόνη λειτουργία αὐτῶν συνίσταται εἰς τὴν μεταβίβασιν τοῦ διακωμάτος τοῦ διαθέτειν μέρος τοῦ πλούτου αὐτοῦ ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλο πρόσωπον. Ἡ λειτουργία αὐτῆ εἶναι ἐπίσης ἢ τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος, ἀλλ' ὑπάρχει μετὰ τὸ αὐτοῦ καὶ τῶν τραπεζικῶν γραμματίων, ἢ ἄλλων τίτλων τῆς αὐτῆς φύσεως, αὐτῆ ἢ οὐσιώδεις διαφορὰ ὅτι τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἐνέχυρον τῆς ἀξίας των, ἐνῶ τὸ ἐνέχυρον, τὸ ὅποσον τὰ γραμμάτια ἀντιπροσωπεύουσι ἢ ὑποτίθενται ὅτι ἀντιπροσωπεύουσι, δύναται νὰ μὴν ὑπάρχη· ἄλλως ἀληθὲς ἐστὶν ὅτι, ὁπότε ταῦτα εἰσὶ γενικῶς παραδεδεγμένα μετ' ἐμπιστοσύνης,

ἀναπληροῦσι μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ πραγματικὸν νόμισμα, καὶ δύνανται τοιοῦτοτρόπως νὰ προσενέγκωσι μεγάλην οἰκονομίαν πολυτίμων μετάλλων, ἐνῶ καθίστανται ὄργανον ἀνταλλαγῶν εὐχερεστέρας χρήσεως.

Ἄλλὰ τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἀγοράζονται ἀκριθὰ, ὁσάκις ἡ ἐκδοσις τῶν γραμματίων δὲν μετρεῖται ἐμφρόνως, καὶ ἡ ἐν ὄψει πληρωμῆ αὐτῶν δὲν εἶναι ἀρκούντως ἐξησφαλισμένη. Ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης ἔπεται τότε ὑπερβολικὴ καὶ ἐπιζήμιος εἰς τὴν πίστιν ἔκτασις. Ἡ πίστις, τῆς ὁποίας ἀπολαύουν αἱ τράπεζαι, ὠθουμένη ὅπως διαδοθῆ ὑπὸ τῆς εὐκολίας τοῦ πολλαπλασιάζειν τὰς προεξοφλήσεις, πολλαπλασιάζουσα τὰς ἐκδόσεις, μεταβαίνει μετὰ τῶν γραμματίων τῶν εἰς πλῆθος προσώπων μὴ δυναμένων νὰ τύχῃσι πίστεως δι' ἄλλου, τρόπου καὶ ποιούτων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, χρῆσιν αὐτῆς οὐχὶ ἵνα δημιουργήσωσιν ἀλλ' ἵνα σπαταλίωσι πλοῦτον. Ἐκ τούτου ἔπεται προσέτι ὅτι ἡ προοδευτικὴ ἀφθονία τοῦ μεσάζοντος αὐτοῦ τῶν ἀνταλλαγῶν ἐξευτελίζει αὐτὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, μ' ὅλον ὅτι τὰ γραμμάτια τηροῦσι τὴν αὐτὴν ὀνοματικὴν ἀξίαν, ὅπερ συνεπάγει πλαστὴν ὑψώσιν τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ καταστρεπτικὰς διαταράξεις ἐν ἀπάσαις ταῖς συναλλαγαῖς, τοῦλάχιστον ὅποτε τὰ γραμμάτια ἔχουσιν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν.

Ἐκθέτουσα τὰς ἀρχὰς ταύτας ἡ πολιτικὴ Οἰκονομία οὐδόλως σκοπεῖ νὰ προγράψῃ εὐλογόν τινα χρῆσιν τῶν γραμματίων περὶ ὧν πρόκειται, θεωρουμένων ὡς μέσων τοῦ διευκολύνειν τὰς ἀνταλλαγὰς καὶ τὴν πίστιν· σκοπὸς αὐτῆς εἶναι νὰ προφυλάξῃ τοὺς λαοὺς ἀπὸ τοὺς κινδύνους χρήσεως ὑπερβολικῆς ἢ ἄφρονος καὶ ἀπὸ τὰς πλάνης πρὸς ἃς πολλάκις παρασύρονται ὡς πρὸς τοῦτο.

Ἄφοῦ οὕτω πως ἐγνωστοποίησε τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀληθεῖς λειτουργίας τῶν νομισμάτων καὶ τῶν παραστατικῶν σημείων τῶν, ἐναπολείπετο τῇ Πολιτικῇ Οἰκονομίᾳ,

ἵνα ἐξηγήσῃ ἐντελῶς τοὺς φυσικοὺς νόμους ὑπὸ τὴν ἐνεργειαν τῶν ὁποίων ἐκτελεῖται ἡ γενικὴ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, νὰ ἐπιδείξῃ τοὺς ὅρους τοὺς προσδιορίζοντας τὴν διατίμησιν τῆς ἀξίας ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν, καὶ ἡδυνήθη προσέτι νὰ θέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀρχὰς βεβαίας.

Ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῶν ἀναγκῶν μας δὲν εἶναι ἐπιδικτικὰ ἀνταλλαγῆς. Πλῆθος ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσιν, οἷα τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου, ὁ ἀῆρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν κτλ. τὰ ὁποῖα ἡ φύσις παρέγει εἰς ὅλους καὶ τῶν ὁποίων ἀπολαύομεν ἄνευ κόπου, καὶ χωρὶς νὰ ὀφείλωμεν νὰ παραχωρήσωμεν οὐδὲν εἰς ἀνταλλαγὴν, ἐνῶ τὰ ἄλλα, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόλαυσις δὲν δύναται νὰ γίνῃ εἰμὴ τῇ βοήθειᾳ δυνάμεων καὶ κόπων προσωπικῶν, ἀποτελοῦσι ἰδιοτικὰς ἰδιοκτησίας αἰτινες, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων δωρεῶν, κληρονομίας, κτλ. δὲν παραχωροῦνται ἐκουσίως ἀντὶ μηδενός· ἡ ἰδιότης ἢ διαστέλλουσα τὰ ἀνταλλάξιμα ἀντικείμενα ἀπὸ τὰ μὴ τοιαῦτα εἶναι τὸ ἐν τῇ Πολιτικῇ Οἰκονομίᾳ ἐννοούμενον διὰ τῆς λέξεως ἀξίας. Ἡ ἀξία εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλη ἐν τοῖς διαφόροις ἀντικειμένοις, καὶ δύναται νὰ μετρηθῇ ἐνέκαστω αὐτῶν διὰ τῆς ποσότητος παντὸς ἄλλου ἀξίαν ἔχοντος (*valable*) τὸ ὁποῖον δύναται νὰ δωθῇ εἰς ἀνταλλαγὴν. Τοῦ νομίσματος ὄντος τοῦ γενικοῦ μεσάζοντος τῶν ἀνταλλαγῶν, ἡ διατίμησις τῆς ἀξίας ἐκάστου προϊόντος, ἢ ἐκάστης ὑπηρεσίας, ἐκφράζεται συνήθως διὰ ποσότητος ὀρισμένων νομισμάτων, καὶ ἡ ἐκφρασις αὐτῆ τῆς διατιμήσεως τῆς ἀξίας διὰ τοῦ νομίσματος καλεῖται τιμὴ (*prix*).

Ἐν γένει ἡ διάφορα τῶν τιμῶν, μεταξὺ δύο ἀξίαν ἔχόντων ἀντικειμένων διαφόρων εἰδῶν, προέρχεται ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν τῆς παραγωγῆς ἐξόδων τῶν, δηλαδὴ ἐκ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἀξιῶν τῶν ὑπηρεσιῶν ἢ τῶν προϊόντων, ἅτινα κατηναλώθησαν πρὸς παραγωγὴν ἐκάστου αὐτῶν. Ἐννοεῖται ὅτι, παραδεχομένης πλήρους ἐλευθερίας

ἐργασιῶν καὶ συναλλαγῶν, ἡ τιμὴ ἐκάστου ἀντικειμένου δὲν ἠδύνατο νὰ τηρηθῆ ἐπὶ πολὺν χρόνον κατὰ πολὺ ὑπερᾶνω τῶν ἐξόδων τῆς παραγωγῆς, ἐπειδὴ τὸ ἔκτακτον κέρδος τὸ προκύπτει ἐκ τῆς παραγωγῆς των θὰ ἐπέφερε συναγωνισμόν μέλλοντα ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐκπέσῃ τὰς τιμὰς· ἐξ ἄλλου δὲ μέρους ἐναργῆς καθίσταται ὅτι παραγωγὴ μὴ δίδουσα εἰμὴ ζημίαν δὲν ἤθελεν ἐπὶ πολὺ χρόνον διαρκέσει ὑπὸ τοιούτους ὅρους· ἡ ποσότης αὐτῆς θὰ ἡλαττοῦτο μέχρι οὗ αἱ τιμαὶ ὑψοθῶσιν τοῦλάχιστον μέχρις ἐξισώσεως τῶν ἐξόδων.

Ἐπονοουμένων τῶν ὄρων τούτων, ἡ τρέχουσα τιμὴ τῶν προϊόντων ἢ τῶν ὑπηρεσιῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὑπαρχούσης σχέσεως μεταξὺ τῶν προσφερομένων καὶ ζητούμενων ποσοτήτων ἐξ ἐκάστου αὐτῶν. Ἐὰν ἡ προσφορὰ αὐξάνῃ πλέον τῆς ζητούμενης ποσότητος, ἡ τιμὴ ἐκπίπτει, ἐὰν ἡ ζήτησις αὐξάνῃ ἐν ἀναλογία ἀνωτέρω τῆς προσφερομένης ποσότητος, ἡ τιμὴ ὑψοῦται.

Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ γενικὸς νόμος ὁ προϊστάμενος τῆς διατιμήσεως ἐνὸς ἐκάστου τῶν διαφόρων προϊόντων καὶ τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν.

Ὁ Νόμος οὗτος ἐπιτρέπει τῇ ἐλευθέρᾳ ἐργασίᾳ νὰ τηρήσῃ — πολὺ καλλίτερον οἰουδὴποτε αὐθαιρέτου κανονισμοῦ — ἐν ἐκάστῳ τῶν τοσούτῳ πολλαπλασιαζομένων καὶ τοσούτῳ ποικίλων κλάδων τῆς βιομηχανικῆς ἐνεργείας, σταθερὰν ἀναλογίαν μεταξὺ τῆς ποσότητος ἐκάστης κλάσεως προϊόντων καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀνάγκης τῆς ἀπαιτούσης αὐτὴν, ἢ τῆς ζητήσεως αὐτῆς τῆς ποσότητος. Διότι ἐὰν ἡ παραγομένη ποσότης ὑπερβαίνει τὴν ζήτησιν, ἢ ὑπερπλεονασμὸς δεικνύεται πρὸς τὴν ἐκπίπτουσαν τιμῆς, τότε δὲ ἡ παραγωγὴ περιστέλλεται· ἐὰν δὲ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἡ παραγωγὴ δὲν ἀρκῆ εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς ζητήσεως, ἡ ὑψοσις τῶν τιμῶν δεικνύει αὐτὸ τὸ ἀνεπαρκὲς καὶ φέρει μετ' οὐ πολὺ αὐξήσιν εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς ποσότητος.

Ἐπεταί προσέτι ἐκ τοῦ νόμου τούτου ὅτι ἡ τιμὴ τῶν βιομηχανικῶν ὑπηρεσιῶν ἐκπίπτει ἀφείκτως ἐὰν αἱ ὑπηρεσίαι αὐταὶ εἰσὶ μᾶλλον προσφερόμεναι παρὰ ζητούμεναι. καὶ ἐπειδὴ αἱ ὑπηρεσίαι αἱ μᾶλλον προσιταὶ εἰς τὸν συναγωνισμόν, αἱ μᾶλλον ὑποκείμεναι ἵνα προσφέρωνται ἀφθόνως, εἰσὶν ἐν γένει αἱ τῶν ἐργατῶν τῶν ἐνδεεστέρων τάξεων, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία συμπεραίνει ἐκ τούτου ὅτι οἱ ἐργάται αὐτοὶ μεγάλως ἐνδιαφέρονται ὅπως ποιῶσι χρήσιν φρονήσεως καὶ μετριότητος πρὸ καὶ διαρκοῦντος τοῦ γάμου, ἵνα μὴ αὐξάνωσιν ἀπερισκέπτως τὸν ἀριθμὸν των, ἐπομένως δὲ τὴν προσφορὰν πάνυ ἐξευτελισμένων ὑπηρεσιῶν.

Ἐτέρα συνέπεια τοῦ γονίμου τούτου νόμου ἐστὶν ὅτι ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν κεφαλαίων τείνει ὅπως καταβιβάζῃ τὴν τιμὴν τῆς ὑπηρεσίας των καὶ καταστήσῃ αὐτὰ, οὕτω, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προσιτὰ τοῖς δυναμένοις χρῆσθαι αὐτοῖς παραγωγικῶς· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐργασία τῶν ἐργατῶν εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ζητούμενη, κατὰ συνέπειαν δὲ τοσούτον καλλίτερον πληρωνομένη ὅσα τὰ κεφάλαια εἰσὶν ἀφθονώτερα, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία συμπεραίνει προσέτι ὅτι αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ἰσχυρῶς ἐνδιαφέρονται εἰς τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν κεφαλαίων, καὶ ἐπομένως εἰς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ βοηθήσῃ τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτὸν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὴν πρόοδον τῆς βιομηχανίας, εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπισωρεύσεων καὶ τῶν ἐναποταμιεύσεων, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, ἥτις ἐστὶν ὁ ἀπαραίτητος ὅρος τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν κεφαλαίων.

Μία ἐκ τῶν ὠραιότερων καὶ βεβαιότερων θεωριῶν, τῶν πηγαζουσῶν ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκτελεῖται ἡ γενικὴ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων ἢ τῶν ὑπηρεσιῶν, εἶναι ἡ τῶν ἐξοδειῶν (*debouchés*) (α), τόσον θαυμασίως διατυπωθεισῶν ὑπὸ οὗ *J. B. Say*. Ἐκ τῆς

(α) Κυρίως ἡ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πώλησις ἢ ἀνταλλαγὴ ἡμεδαπῶν προϊόντων.

θεωρίας ταύτης ἐξάγεται ὅτι τὰ ὀριστικῶς ἀνταλλασσόμενα εἰσὶ προϊόντα ἀντὶ ἐτέρων προϊόντων. Ἐπομένως πᾶν προϊόν εἶναι μέσον ἀνταλλαγῆς, μία ἐξοδεῖα διὰ τὰ ἄλλα. ὅθεν ἔπεται ὅτι αἱ ἐξοδεῖαι εἰσὶ τοσοῦτον μᾶλλον ἐκτεταμέναι καὶ τοσοῦτον μᾶλλον ἐπωφελεῖς, εἰς ἕκαστον κλάδον ἐργασίας ἰδιαιτέρως, ὅσον ἡ παραγωγή ὑπῆρξε γενικώτερον ἀφθονος ἐν αἰασι τοῖς κλάδοις, ἐξ οὗ ἔπεται, πρὸς τούτοις, ὅτι αἱ ποικίλαι βιομηχανίαι ἔχουσιν ἀλληλέγγυα συμφέροντα, τῆς μιᾶς μὴ δυναμένης νὰ διατελῇ ἐν εὐημερίᾳ ἢ καχεξίᾳ χωρὶς αἱ λοιπαὶ νὰ τὸ αἰσθανθῶσιν μᾶλλον ἢ ἥττον. Γνωρίζομεν, ἄλλως, πρὸ πολλοῦ ὅτι οἱ τῶν ἀγρῶν κάτοικοι ἐνδιαφέρονται εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν πόλεων, ὡς οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἐνδιαφέρονται εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν τοῦ ἀγροῦ, ἐπειδὴ καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εὐρίσκουσι τότε εὐκολωτέραν καὶ ἐπωφελεστέραν ἐξοδεῖαν τῶν ἰδίων προϊόντων· ἀλλ' οἱ αὐτοὶ δεσμοὶ συμφέροντος ἐκτείνονται εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας καὶ ἐμφαίνονται ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς σχέσεσι ἔθνους πρὸς ἔθνος. Ὅποτε λαὸς τις τυγχάνει ὢν ἐν ὁδῷ πρὸς ὁδὸν καὶ εὐημερίας, ἅπαντες οἱ μετ' αὐτοῦ δυνάμενοι νὰ συναλλάττωνται ὠφελοῦνται ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης, εἴτε ἐνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν ἐξοδεῶν, τὰς ὁποίας τοῖς προσφέρει, εἴτε διὰ τὴν εὐθηνίαν τῶν προϊόντων, ἅτινα δύναται νὰ τοῖς χορηγήῃ. Οὕτως ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῆς Ἀμερικανικῆς Ὑμοσπονδίας ὠφέλησε τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἡ καταστροφὴ τοῦ τόπου αὐτοῦ, ἂν ἦτο δυνατὴ, ἤθελεν εἶσθαι σήμερον ἀληθῆς συμφορὰ δι' ἐν μέγα μέρος τῶν κατοίκων τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Τὰ ἔθνη εἰσὶ λοιπὸν ἀλληλέγγυα ἐν τε τῇ εὐημερίᾳ καὶ τῇ δυσμοίρᾳ, τὸ συμφέρον των ἀπαιτεῖ ν' αὐξάνωσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, πολλαπλασιάζοντα τὰς ἀνταλλαγὰς των, τὰς πρὸς ἀλληλα ἀμοιβαίας ὑπηρεσίας, οὐχὶ δὲ νὰ ἐπιζητῶσι τὴν ἀμοιβαίαν ἐξασθένησιν καὶ βλάβην, ὡς ἔπραττον, ἐπὶ πλείστον χρόνον, ὠθούμενα ὑπὸ τυφλῶν πολιτικῶν.

Ἐπὶ τῶν ἀληθειῶν τούτων στηριζομένη, καὶ ἐπικαλουμένη συγχρόνως τὸν πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν σεβασμὸν, ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία ἀπαιτεῖ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, ἐλευθερίαν ἧς τὸ ἀποτέλεσμα ἤθελεν εἶσθαι τὸ νὰ μετέχωσιν ὅλοι οἱ λαοὶ τῶν φυσικῶν λῖαν ποικιλωμένων πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἀνίσως διένειμεν εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς ἡμετέρας σφαίρας, τὸ νὰ ἐπικταθῇ τὸ σύμπλεγμα τῶν συμφερόντων τῶν συνδεόντων ἤδη τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη, μὲ ὅλα τὰ νομοθετικὰ προσκόμματα τὰ ἀντιτασσόμενα εἰς τὰς σχέσεις των, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποτελεῖται μεταξὺ αὐτῶν τοσοῦτον ἐναργὴς ἀλληλεγγύη ὅσον ἡ συνδέουσα τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἐνὸς Κράτους, νὰ κατασταθῶσιν δὲ οἱ διεθνεῖς πόλεμοι τοσοῦτον ἀντιδημοτικοὶ καὶ τοσοῦτον δυσεκτέλεστοι ὅσον ἤθελον εἶσθαι σήμερον μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Κράτους.

(Ἀπάνθισμα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

N. I. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ.

Ὁ κατὰ τῶν ἀναξιοχρέων ὀφειλετῶν νόμος τῆς δημοκρατικῆς Γενεύης, ὁ ἀποκλείων τὰ τέκνα αὐτῶν πάσης δημοσίας ἀρχῆς μέχρι πληρωμῆς τῶν πατρικῶν χρεῶν, ἀνήκει εἰς εὐρυτάτην πολιτειακὴν ἐννοίαν. Ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως αὐτὴν ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ τῆς ἀρχαιότητος δημοκρατίᾳ ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ὀφειλετῶν, τοὺς ὁποίους ὁ μὲν βουλευτικὸς ὄρκος ἔθετεν ἐκτὸς τῶν ἐγγυήσεων τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἐξομοιῶν αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ κατηγορουμένους, — αὐδὲ δὴσω Ἀθηναίων οὐδένα, ὅς ἂν ἐγγυητὰς τρεῖς καθιστᾷ ... πλην ἂν ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως... ἀλῶ, ἢ τ ἔ λ ο ς (δημοσίους

φόρους) *πριάμενος* ἢ *ἐγγυησάμενος* ἢ *ἐκλέγων* μὴ καταβάλλῃ· ἢ δὲ λοιπὴ τοῦ Σόλωνος νομοθεσία ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπηγόρευε τὴν ἀποδημίαν καὶ τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τῆς περιουσίας εἰς τοὺς ὑπευθύνους πρὸς τὸ δημόσιον ἐκ διαχειρίσεως ἀρχῆς τινος, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰδικῶς ἐπέβαλλε θανατικὴν ποινὴν εἰς τοὺς ὀφειλέτας τοῦ δημοσίου, ἐὰν πρὶν ἐξοφλήσωσι τὰ χρέη των ἀνελάμβανον ἀρχὴν τινά.

Βεβαίως ἡ ἄκρα αὐστηρότης τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας πρὸς τοὺς καθυστεροῦντας ὀφειλέτας τοῦ δημοσίου, δὲν δύναται νὰ εὔρη συνηγόρους ἐν τῇ νῦν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ βία αὐτῆ τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐκλονίσθη. Ἐπετα ὁμως ἐντεῦθεν ὅτι πρέπει νὰ μένη ἀνοιχτὴ ἡ θύρα τῶν δημοσίων λειτουργιῶν πρὸς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους τὸ ἐλευθερώτερον ἄλλοτε πολιτειακὸν σύστημα ἔκρινεν ἀξίους ἀγχόνης; Ἐὰν ἡ φυσικὴ ζωὴ εἶναι ἀνώτερον τῆς πολιτικῆς σφαίρας δικαίωμα, πάντως ἡ πολιτικὴ ζωὴ ἀνήκει εἰς τὸ ὑπέρτατον συμφέρον τῆς πολιτείας, διότι οὐδεὶς εἶναι ὁ μὴ καθορῶν τοὺς κινδύνους αὐτοῦ, ἐὰν ἡ καθόλου διαχειρίσις τῆς πολιτείας σταθερῶς τὸ ἐνεπιστεύετο εἰς τὴν σημαίαν τῆς ἀσεβείας πρὸς τὰ ἱερά τοῦ δημοσίου χρέηματα, δηλαδὴ εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος καθυστεροῦντας.

Πολλὰ φαινόμενα τοῦ δημοσίου ἐν Ἑλλάδι βίου, ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἄσχετα πρὸς τὴν προκειμένην ἔννοιαν. Εἶναι τοιαύτη ἡ πρόοδος τῶν καθυστερούντων ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου, ὥστε πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ὑπάρξῃ εἰς σταθμός. Ἀπὸ τοῦ 1833—1843 ὑπελογίζοντο εἰς 13 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν· ἀπὸ τοῦ 1843—1873 προσετέθησαν περὶ τὰ 70 ἑκατομ. δρ. Ἀναλόγως λοιπὸν, ἀπὸ τῆς πρώτης δεκαετίας πρὸς τὰς τρεῖς τελευταίας, ἡ τάσις τῶν δημοσίων καθυστερήσεων σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη. Ἀπίκνεται νῦν εἰς τοὺς περὶ τὰ πολιτικὰ φιλοσοφοῦντας, ἵνα θέσωσι τοὺς περαιτέρω ὁρους τῆς ὑπαρχούσης μεταξὺ καθυστερημάτων καὶ διοικητικῶν παραφωνιῶν ἀναλογίας.

Τὸ ἀκριβὲς εἶναι, ὅτι πρέπει καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς οἰκονομικῆς τοῦ Κράτους ἀποκαταστάσεως καὶ τῆς πολιτειακῆς του ἀρμονίας νὰ μελετηθῇ συντόμως τὸ ἐνὰ χεῖρας ζήτημα. Κατὰ τὸν Αὐγούστου 1870, ἐπὶ τριῶν μόνων ἐτῶν τοῦ 1866, τοῦ 1867 καὶ τοῦ 1868, προέκυψαν 9 $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. δρ. καθυστεροῦντα, ἀπὸ εἰσπρακτέων 95 $\frac{3}{10}$ ἑκατομ. δρ. ἤτοι πλέον τοῦ δεκάτου. Καὶ ὁ μείζων δὲ κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας τῆς ἐπιπρατείας περιστάσεις πολιτικὸς θόρυβος δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι κινεῖται μόνον ὑπὸ τῶν ἐλατηρίων τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς φιλοδοξίας, διότι καὶ ἡ τοῦ χρηματικοῦ συμφέροντος προσδοκία κατὰ πόδα παρακολουθεῖ, ἐν πολλοῖς δὲ εἰς χύτραν πολυμήχανον μεταβάλλεται τῶν συντριβόντων τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ποικιλομόρφων, ἀπὸ τοῦ χωρίου μέχρι τῆς πρωτευούσης, συνδουασμῶν.

Ἡ σημαντικότης τῆς προκειμένης ἐπόψεως ἀψηχόλησε τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τοῦ 1843 διὰ τρόπον τόσῳ μᾶλλον ἀξιωμαθημονεύτου, ὅσῳ ἡ ἐπομένη Ἐθνικὴ Συνέλευσις τοῦ 1863 οὐδαμῶς ὠφελήθη ἐκ τοῦ μαθήματος χρόνων καὶ ἀνδρῶν ἐγγυτέρων πρὸς τὴν μεγάλην ἐποχὴν τῆς θεμελιώσεως τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν συνέλευσιν ἐκείνην προετάθη ὁ ἀποκλεισμός τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας. Ἀποσπῶ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς 20 Ἰανουαρίου 1844 τὰ ἐπόμενα:

— Ἡ πρότασις μου (λέγει ὁ ἐξ Ἑρμουπόλεως πληρεξούσιος), τὴν ὁποίαν ἐπαρρησίασα εἰς τὴν Προεδρίαν τῆς Συνελεύσεως εἶναι ἡ ἀκόλουθος. Ὅτι ὀφειλέτης τοῦ δημοσίου δὲν δύναται νὰ εἶναι δεκτὸς εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν».

Ἡ πρότασις αὕτη δὲν εἶναι πρωτοπαρρησίαστος, εὐρίσκειται καταχωρημένη εἰς τὰς ἐντύπους τροπολογίας, τὰς ὁποίας διφόροι τῶν Κυρίων πληρεξουσίων ἐπρότεινον εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἐξαιρέτως δὲ εἰς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπαρρησίασεν ὁ ἐντιμὸς πληρεξούσιος τοῦ Μαλανδρίνου.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς προτάσεώς μου εἶναι ἀπλουστάτη, δὲν

ἔχει χρείαν ἀπὸ ὑψηλᾶς θεωρίας, ὡς τοιαύτην τὴν ἀνεδέχθην, καὶ θέλω πασχίσει δι' ἀναντιρρήτων ἀληθειῶν νὰ τὴν ἐνισχύσω· ἀρκεῖ νὰ τὴν σταθμίσητε διὰ τῆς συνήθους ὀρθῆς κρίσεώς σας, καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θέλετε τὴν εὖρει σύμφωνον καὶ μὲ τὴν δικαιοσύνην καὶ μὲ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος.

Ἡ καθυστέρησις τῶν δημοσίων χρημάτων εἶναι ἀδίκημα· δὲν εἶναι λοιπὸν ἐξ ἴσου ἀδικον, καὶ ὁ ἀδικῶν καὶ ὁ μὴ τὴν κοινωνίαν νὰ ἀπολαμβάνη τὰ δικαιώματά της; Ὅτι εἶναι μέγα ἀδίκημα πρὸς τὴν κοινωνίαν ἢ καθυστέρησις τῶν δημοσίων χρημάτων, ἔχομεν ἀρκετὰς ἀποδείξεις, καὶ ἄλλων συνταγματικῶν ἐθνῶν, καὶ τῶν ἰδίων προγόνων μας. Εἰς πολὰς συνταγματικὰς Κυβερνήσεις οἱ πολῖται ἀποκλείονται τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν εἰς τὰς δημοσίους συνεδριάσεις, καὶ τότε μόνον τὸ ἐξασχοῦν, ὅταν ἐξοφλήσωσι τὸ χρέος των.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων μας, ἃς ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ σοφοῦ νομοθέτου τῆς Ἑλλάδος Σόλωνος, εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τόπον, εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν σήμερον νομοθετοῦμεν, ἐναβρυνόμενοι διὰ τὰς πατράγαθίας μας· τί θέλομεν εὖρει, ὅτι ἐνομοθέτησε περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος; Θέλομεν εὖρει δύο νόμους, τοὺς ὁποίους ἂν καὶ σκληρῶς, ἀλλὰ σοφῶς ἐνομοθέτησε περὶ τοῦ ἀδικήματος τούτου, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν δημοσίον περιουσίαν ἀπὸ τοὺς καταχραστάς. Σὰς ἀναγινώσκω τοὺς ἰδίους νόμους διὰ νὰ γνωρίσητε εἰς ποῖον βαθμὸν ἐτιμῶρον οἱ προπάτορες μας τὸ ἀδίκημα τούτο· τὸ ἐθεώρουν καὶ τὸ συνέταττον εἰς τὰ ἀδικήματα τῆς ἐσχάτης προδοσίας [ἀνέγνω τοὺς Νόμους]. Παράτηρεῖτε, Κύριοι, εἰς τὸν πρῶτον ἀναγνωσθέντα Νόμον, κατεδίκαζεν εἰς θάνατον ἐ·εἶνον, ὅστις χρεοστῶν εἰς τὸ δημοσίον, ἐτολμοῦσε νὰ λάβῃ ἀρχὴν τινα. Εἰς τὸν δευτέρου διετίτατε νὰ ὀρκίζωνται οἱ βουλευταί, ὅτι κἀνεὸς Ἀθηναίου δὲν θέλει προσβάλλουν τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, ὅταν δώσῃ τρεῖς

ἐγγυητὰς διὰ τυχόν ἀδίκημα, τὸ ὁποῖον ἤθελε πράξει, ἐκτὸς μόνον, ὅταν συλληφθῇ ὡς προδότης τῶν καθεστῶτων, ἢ χρεωστῆ, ἢ ἐγγυήθη δι' ἄλλον, φόρους. Ἡ καθυστέρησις, Κύριοι, τῶν δημοτικῶν χρημάτων, ἐπαυξάνει τοὺς φόρους, καταπιέζει τὸ ἔθνος, ἐπιβαρύνει ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας μας. Τὸ βάρος αὐτὸ κρεμάζεται ἀνεπαίσθητως εἰς τὸν τράχηλον τοῦ γεωργοῦ, τοῦ ποιμένος, τοῦ βιομηχάνου, τοῦ ἐμπόρου, τοῦ κτηματίου, καὶ ὅλης ἐν γένει τῆς κοινωνίας χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν.

Ἐπειτα, Κύριοι, χωρὶς ἀληθῆ οἰκονομίαν, πῶς θέλει δυνηθῶμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰς ἐθνικὰς ὑποχρεώσεις μας; Πῶς θέλει ἐπαναγάγωμεν τὴν δημόσιαν πίστιν; Πῶς θέλει δυνηθῶμεν βαθμηδὸν ν' ἀποσβέσωμεν τὰ ἐξωτερικὰ μας δάνεια τὰ ὁποῖα εὐεργετοῦσαι μᾶς ἐπρόσφεραν δι' ἐγγυήσεώς των αἱ γενναῖαι καὶ εὐεργέτιδες Μεγάλαι Δυνάμεις καὶ τινες ἄλλοι φιλέλληνας; Πῶς θέλει δυνηθῶμεν νὰ πληρώσωμεν τὰ ἐξωτερικὰ μας δάνεια καὶ χρέη; Πῶς θέλει ἀποζημιώσωμεν τοὺς ὁμογενεῖς μας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ἀγωνισθέντες, συνεισέφερον καὶ τὴν τελευταίαν τῶν δραχμῶν διατὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, καὶ σήμερον λιμοκτονοῦν; Πῶς θέλει δυνηθῶμεν νὰ ἱκανοποιήσωμεν τοὺς ἥρωας καὶ προμάχους τῆς πατρίδος, τοὺς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἀγωνισθέντας; Πῶς θέλει περιθάλψωμεν τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πεσόντων ἡρώων, οἱ ὁποῖοι μὲ ὄμμα Ἄργου θεωροῦν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ περιβάλλου τὸς πράξεις μας.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν εἶναι ἐπιλήσιμον! δὲν εἶναι ἀχάριστον! Συναισθάνεται τὰ καθήκοντά του καὶ τὰ χρέη του. Ἄλλὰ, Κύριοι, πῶς δύναται νὰ τὰ ἀποπληρώσῃ, ὅταν δὲν καταστείλῃ τὴν κατάχρησιν, ὅταν δὲν φροντίσῃ, λέγω, νὰ οἰκονομήσῃ καὶ τὸ λεπτόν τῆς χήρας;

Ἀναμφιβόλως ἡ Συνταγματικὴ Κυβέρνησις, συμβαδίζουσα μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἐνδόξου μεταβολῆς τῆς λαμπρᾶς ἡμέρας τῆς 3 Σεπτεμβρίου, θέλει φροντίσει, νὰ

περιορίσῃ τὴν κατάχρησιν, καὶ νὰ μὴ συγχωρήσῃ νὰ κατασπαταλᾶται ἢ δημόσιος περιουσία, καὶ ὅτι δὲν θέλει συγχωρήσει νὰ δημιουργῶνται θέσεις ἔμμισθοι περιτταί, ὡς ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πεπτοκότος συστήματος. Ὁ κ ὄ κ λ ο ς μ α ς δ ἔ ν ε ἶ ν α ι ἀ ν ἄ λ ο γ ο ς μ ἔ τ ἄ ς δ α π ἄ ν α ς τ ῆ ς π ο λ ι τ ε ἰ ἄ ς. Μὲ ἐννοεῖτε; Ἐἶναι ἀδύνατον ὅλοι οἱ θηρεύοντες θέσεις νὰ ἱκανοποιηθῶσι, μολονότι ὅλων τὰ μέσα ἐξητλήθησαν ἀπὸ τὰς παρελθούσας δυστυχίας. Ἄλλὰ τί νὰ γίνῃ; Τὸ ἔθνος ἀδυνατεῖ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ ὅλους.

Ἴσως τίς θέλων νὰ ἀντικρούσῃ τὴν πρότασίν μου, ἀπαντήσῃ ὅτι αὐτὰ εἶναι μέτρα διοικητικά, καὶ πρέπει νὰ τὰ ἀφήσωμεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Προλαμβάνω νὰ τοῦ εἶπω, ὅτι καὶ τὰ εἰς τὸ ψήφισμα ληφθέντα μέτρα εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως, ὑπηγορεύθησαν δὲ ἀπὸ τὰς περιστάσεις. Ἡ Συνέλευσις, Κύριοι, δὲν ἐκδιάζει μὲ τοῦτο κανένα ὀφειλέτην, τὸν ὑπάγει μόνον εἰς τὴν ἐξαιρέσιν.

Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν δὲν ἐννοῶ νὰ συμπεριληφθοῦν οἱ ὀφειλέται ἀπὸ προικοδοτήσεις. Ἐκαστος γνωρίζει, Κύριοι, τὴν κακὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τούτου, τὸν ὅποιον ἡ Κυβέρνησις ἴσως νομίζει δίκαιον νὰ μεταρρυθμίσῃ, καὶ νὰ παρέξῃ προθεσμίας εἰς τοὺς ὀφειλέτας, διότι πολλοὶ ἔχασαν καὶ τὴν ἰδικήν των ἰδιοκτησίαν διὰ νὰ γίνουσι ἰδιοκτῆται προικοδοτημένοι. Δὲν ἐννοῶ πρὸς τούτοις νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν καὶ οἱ ὀφειλέται, οἵτινες ἔχουσι δικαίωματα συμψηφισμοῦ μὲ τὸ δημόσιον, διότι εἶναι ἀδίκον νὰ θεωρῶνται ὀφειλέται τοῦ δημοσίου, ἄνθρωποι, οἵτινες ἔχουσι νὰ λαμβάνουσι ἀπὸ αὐτό.

Ἐχω, Κύριοι, νὰ σᾶς κάμω καὶ μίαν ἄλλην παρατήρησιν. Ὁφειλέτης, διοριζόμενος εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν, καὶ μάλιστα εἰς οἰκονομικὴν, πῶς δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἀνήκουσαν ἀνεξαρτησίαν διὰ νὰ ἐκπληροῖ δεόντως τὰ εἰς αὐτὸν ἐπιβαλλόμενα χρέη τῆς κοινωνίας; Αὐτὸς δὲν δύναται νὰ ὑποχρεοῖ, ἢ δὲν θέλει, τὸν καθυστεροῦντα νὰ πληρῶνῃ τὸ χρέος του, συλλογιζόμενος, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς αὐτὴν

τὴν κατηγορίαν, ἴσως μάλιστα τὸν οδηγῆσῃ ποίους τρόπους νὰ μεταχειρισθῇ διὰ νὰ παρεκτείνῃ τὴν πληρωμὴν του, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὅτι καὶ ἄλλοι πολῖται χρεωστοῦν, καὶ πρέπει τὰ γίνηται καὶ δι' αὐτὸν παράβλεψις, καὶ οὕτω νὰ παραλύῃ καθ' ἐκάστην τὸ οἰκονομικὸν μέρος τῆς ἐπικρατείας. Δεκατρία ἑκατομμύρια, Κύριοι, ἔχει τὸ ἔθνος καθυστερήματα ἐντὸς τῆς δεκαετίας. Τέλος πάντων, Κύριοι, αὐτὸ τὸ μέτρον, λαμβανόμενον, θέλει γίνεαι ὡς παράδειγμα καὶ διὰ τὸ μέλλον.

Συμπεραίνων τὸν λόγον μου, τροποποιῶ σύμφωνα μὲ τὰ ἀνωτέρω τὴν πρότασίν μου, ἢ ὅποια γνωμοδοτῶ νὰ προστεθῇ ὡς ἐξαιρετικὸν ἄρθρον εἰς τὸ ψήφισμα, ἢ νὰ γίνῃ χωριστὸν ψήφισμα περὶ αὐτῆς, ὅπως ἢ Συνέλευσις ἐγκρίνει. Προτείνω δὲ ἡ πρώτη πρότασις μου νὰ τεθῇ ὡς 4 ἄρθρον εἰς τὸ Σύνταγμα.

Ἄλλοι τῶν πληρεξουσίων, ἀντικρούοντες τὴν πρότασιν ταύτην, παρετήρησαν ταῦτα, τὰ πρὸς τὸ δημόσιον χρέη διαιροῦνται εἰς χρέη, λαβόντα ὑπαρξίν πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Βασιλέως καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως. Τὰ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Βασιλέως προῆλθον ἀπὸ τὸ ἀκανόνιστον τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, διότι νόμος περὶ ἐνοικιαστῶν καὶ φορολογουμένων δὲν ὑπῆρχε, καὶ αἱ ἐπιβληθεῖσαι μετὰ ταῦτα ὑποχρεώσεις εἰς φορολογουμένους δὲν ἦτο, διότι τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ἦσαν πρόσφατα. ἐντεῦθεν προῆλθον ζημίαι εἰς τοὺς ἐνοικιαστὰς, καὶ αἱ πρὸς τὸ δημόσιον καθυστερήσεις. Ἐπειτα ἐκ τῶν καθυστερούντων χρέη πρὸ τοῦ Βασιλέως πολλοὶ ἔχουσι ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὸ δημόσιον, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ 1836 ἐξεδόθη διάταγμα νὰ μένωσιν οὗτοι ἀκαταδίωκτοι, τὰ δὲ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως χρέη προῆλθον ἐπίσης ὅχι ἀπὸ κακὴν θέλησιν καὶ δυστροπίαν, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὰς ὑπερόγκους τιμὰς τῶν ἐνοικιάσεων, ἀποτέλεσμα πεισματώδους συναγωνισμοῦ. Οἱ μὴ ἔχοντες ἐνασχόλησιν καὶ κεφάλαια κατέφυγον εἰς τὰς ἐνοικιάσεις, αἱ δὲ καθυστερήσεις τῶν εἶναι ἀποτέλεσμα

της πτωχείας των, και ὄχι δυστροπίας. Τίς δυνάμενος νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ πρὸς τὸ δημόσιον χρέος του, ἤθελεν ὑποφέρει τὴν αὐστηρότητα τῶν καταδιώξεων; Τὰ αἷτια ταῦτα ἠνάγκασαν τὴν Κυβέρνησιν ἀκολούθως νὰ παραχωρήσῃ τὴν δεκαετῆ προθεσμίαν διὰ τὴν ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν τούτων, διότι εἶχε βεβαιωθῆ πλέον, ὅτι οἱ ὀφείλοντες δὲν εἶναι κακῆς πίστεως ὀφειλέται. Πῶς θέλουσιν θερηθῆ κακῆς πίστεως ὀφειλέται πρὸς τὸ δημόσιον οἱ τριάκονταετῶς ἐνοικιάσαντες τὸν ἐλαιῶνα Ἀμφίσσης, ὅταν πληρώνωσι τόσας δραχμὰς δι' ἕκαστον ἐλαιόδενδρον, ἴσως εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσπράξωσιν; Ἐὰν σκοπὸς τῆς προτάσεως ταύτης ἦναι ἡ ἐξόφλησις τῶν πρὸς τὸ δημόσιον χρεῶν, εἶναι ἀπάτη. διότι ὁ ἐνοικιάζων προσόδους, δὲν θέλει ζητήσῃ ὑπηρεσίαν, ἐνῶ δυνάμεθα ἄλλως νὰ προκαλέσωμεν αὐστηρότερα μέτρα καταδιώξεως.

Πρέπει νὰ γίνῃ προπάντων, ἐπρόσθεσεν ἄλλος, διάκρισις τῶν ἀπὸ δυστροπίαν καθυστερούντων ἀπὸ τοὺς μὴ δυστροποῦντας, ἀλλὰ μὴ δυναμένους νὰ ἐξοφλήσωσιν. ἐκτὸς δὲ τῆς διακρίσεως ταύτης πρέπει πρὸς τούτοις νὰ διακριθῇ καὶ ἡ φύσις τῶν χρεῶν τούτων. α) εἰς προελθόντα ἀπὸ ἀγορὰν ἐθνικῶν κτημάτων πρὸ τοῦ 1833 β) ἀπὸ ἀγορὰς ἐθνικῶν κτημάτων κατὰ τὸ 1833 γ) τὰ ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως προσόδων. δ) τὰ ἀπὸ μοναστηριακὰ κτήματα. ε) τὰ χρέη τῶν κοινοτήτων. Κατὰ τὰς διακρίσεις δὲ ταύτας νὰ ὀρίσωμεν ποῖοι ἐξ αὐτῶν τῶν ὀφειλετῶν θέλουσιν ἀποκλεισθῆ τῶν δημοσίων θέσεων.

Ἄλλος δὲ πάλιν, ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἀγορευῶν, ἐθεώρησεν αὐτὴν ὡς δικαίαν καὶ ἀναγκαίαν. Καθὼς, εἶπεν, εἰς τὰς παρελθούσας συνεδριάσεις ἀπητήσαμεν ἀπὸ τὸν ὑπάλληλον ἐγγυήσεις τινὰς καὶ προσόντα, . . . οὕτω δυνάμεθα δικαίως νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι πρέπει νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος, καὶ ἀπηλλαγμένος πάσης ἀνάγκης. Ὁ δυστροπῶν εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους του ἀδικεῖ ἐν γένει τὸ ἔθνος, διότι σφετερίζεται τὴν δημοσίαν περιουσίαν, καὶ

δὲν φέρει οὐδεμίαν ἐγγύησιν ἀνεξαρτησίας. Ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τὸν δημοτικὸν σύμβουλον καὶ τὸν βουλευτὴν προσόντα, καὶ εἶναι ἄτοπον νὰ ζητήσωμεν ἐγγυήσεις ἀπὸ τὸν δημόσιον ὑπηρέτην, ὅστις, ἐξερχόμενος ἐκ τῶν κόλπων τῆς ἐξουσίας, ἔχει ἄμεσον συνάφειαν μὲ τὸν λαόν; Τοῦ συμμορφωθέντος μὲ τὸ τελευταῖον κυβερνητικὸν μέτρον τῆς δεκαετίας δὲν προσβάλλει ποσῶ; ἢ περὶ ἧς πρόκειται πρότασις, διότι αὕτη ἀφορᾷ τοὺς ἐκπροθέσμους ὀφειλέτας, ἐκεῖνοι δὲ δὲν εἶναι ἐκπρόθεσμοι, εἰμὴ μετὰ τὴν δεκαετίαν. Μόνη δικαιολόγησις εἰς τοὺς ὀφειλέτας τοῦ δημοσίου εἶναι ἡ ἀρνησιδικία τοῦ δημοσίου, ὅταν εἶχον διενέξεις μὲ τὸ δημόσιον, ἢ τοὺς φορολογουμένους, ἀλλὰ διὰ τὸ μέλλον ἢ ἀφορμὴ αὕτη ἐκλείπει, διότι τὴν ἀρνησιδικίαν ταύτην τοῦ δημοσίου ῥητὸν ἄρθρον τοῦ Συντάγματος θέλει καταστρέψῃ, ὑπαγομένων καὶ τῶν διενέξεων τούτων εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια. Σύμφωνα μὲ ταῦτα ἐπρότεινε νὰ παραδεχθῇ ἡ ἐξῆς τροποποίησις. «Ἐκτὸς μόνον ὅταν ὁ καθυστερῶν ἀποδείξῃ ὅτι εἶχε διενέξεις μὲ τοὺς φορολογουμένους, ἢ τὸ δημόσιον.»

Ἄν παραδεχθῇ, παρετήρησεν ἄλλος, ἡ πρότασις αὕτη, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἐξαιρέσωμεν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὰ δημοσίου ἐπαγγέλματα, διότι μὲ τὸ ὑπάρχον φορολογικὸν σύστημα, ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες ὀφείλουσιν εἰς τὸ δημόσιον. Ἐπὸς δὲ τούτου μεγίστη ζημία θὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸ δημόσιον, διότι τὸ μέτρον τοῦτο θέλει ἀπομακρυνεῖ τὸν συναγωνισμὸν ἀπὸ τὰς ἐνοικιάσεις. Ἄντι νὰ εἴπωσιν, ὅτι ὁ ὀφείλων εἰς τὸ δημόσιον ὑπάλληλος δὲν φέρει τὰς ἐγγυήσεις τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὸν ὑπάλληλον, ἦτον καλῆτερον νὰ εἴπωσιν ὅτι ὁ ὑπάλληλος πρέπει νὰ ἔχῃ κτήματα, καὶ νὰ πληρῶνῃ φόρους.

Πρόκειται, εἶπεν ἄλλος πληρεξούσιος, περὶ ἀπλουστᾶτου ζητήματος. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων τεθέντων προσόντων τοῦ ὑπαλλήλου, πρὸ πάντων πρέπει ὁ ὑπάλληλος νὰ θεωρῆ τὰ τοῦ δημοσίου ὡς ἰδιὰ του. ἀλλ' ἄνθρωποι κατα-

κρατοῦντες τὴν δημόσιον περιουσίαν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀδικοῦντες τὸ ἔθνος, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωσι τὸ πρὸς τούτου; Ὑπάρχουν ὅμως ἀφ' ἑτέρου καὶ ἐξαιρέσεις ὡς πρὸς τοὺς παθόντας καταστροφὰς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἕνεκα τούτου ὑποκύψαντας εἰς χρέη πρὸς τὸ δημόσιον. Εἰς τούτους ὁ Βασιλεὺς εἶναι δίκαιον νὰ ἀπονεμῇ τὴν χάριν, καθὼς καὶ εἰς τοὺς καταδικασμένους ἕνεκα ἐγκλήματος, ὅταν κρίνηται εὐλογον.

Δὲν πρόκειται νὰ καταδιώξωμεν τοὺς καθυστεροῦντας, ἀλλὰ νὰ καθιερώσωμεν προσόντα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐγγυῶνται τὸν τίμιον ὑπάλληλον, διότι ὁ ὀφείλων εἰς τὸ δημόσιον εἶναι ἀνάξιος νὰ διέπῃ τὰ τῆς πολιτείας· ὁ τοιοῦτος ἢ εἶναι φερέοικος, ἢ ἔχει πλὴν δυστροπιῆς νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ χρέη του· ἀλλ' ὁ μὴ ἔχων ἢ ὁ κατακρατῶν πῶς θέλει φροντίσει περὶ τοῦ δημοσίου πλούτου; . . .

Ὅσα εἶπον οἱ κατὰ τῆς προτάσεως ἀγορεύσαντες 1) ὅτι αἱ καθυστερήσεις προέκυψαν ἕνεκα τῶν ὑπερόγκων τιμῶν τῶν ἐνοικιάσεων, 2) ὅτι εἰς αὐτὰς περιλαμβάνονται καὶ πολλὰ χρέη, καὶ 3) ὅτι, γενομένης δεκτικῆς τῆς προτάσεως, ἀποκαλιόνται ὅλοι τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, δὲν εἶναι ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα. Τὸ μὲν πρῶτον, διότι εἰς τὰ ἐκούσια συναλλάγματα ἢ μετὰ γνώσιν εἶναι ματαία, τὸ δὲ 2) διότι νόμος ἐκδοθεὶς κατὰ τὸ 1833 διέκρινε τὰ παλαιὰ χρέη τῶν νέων, τὸ δὲ 3) διότι οἱ μὲν γεωργοὶ καὶ βιομήχανοι δὲν θηρεύουσι θέσεις, οἱ δὲ θηρεύοντες αὐτὰς ὀφείλονται τοῦ δημοσίου, δὲν θέλουσι πάθει μέγα κακὸν ἂν ἀποκλεισθῶσιν, ἐφ' ὅσον ὀφείλουσι, τῶν δημοσίων θέσεων, ἐνῶ μάλιστα ὁ νόμος ἐπιβάλλει αὐτοῖς ἄλλα δευτέρω, ἢ τοὶ φυλακίσεις, ἐκποιήσεις κ.τ.λ. Διὰ ἄλλως πῶς ἐλέγετο πρὸ ἡμερῶν παρὰ τινῶν, ὅτι τὸ νὰ ἀποκλεισθῶσι τινὲς τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας δὲν εἶναι μέγα;

Πολλῶν δὲ ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς προτάσεως λεγθέντων, καὶ ἐφ' ἱκανὸν συζητηθείσης αὐτῆς, παρετηρήθη παρὰ πολλῶν πληρεξουσίων, ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως

ταύτης εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, καὶ ὄχι ἔργον συντακτικῆς Συνελεύσεως. Ἐὰν ἡ Συνέλευσις ἐπιμείνῃ, εἶπον, εἰς τοιαύτας προτάσεις, αἵτινες ἀφοροῦν κυβερνητικὰ καθήκοντα, αἱ προτάσεις θέλουσι πολυπλασιασθῆ, καὶ οὕτως, ἀντὶ νὰ ἐνασχοληθῶμεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος, θέλομεν καταγίνεσθαι εἰς ἀλλότρια ἔργα παραβαίνοντες τὴν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν. Ἄν παραιτηθῶμεν ἀπὸ τὰς καθημέραν ἀναφυομένας ταύτας λογομαχίας ἕνεκα τῆς σχολιαῆς ὁδοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν παρεξεδράπημεν.

Ἡ προκειμένη πρότασις εἶναι ἔργον τῶν Βουλῶν. Ἐπρότειναν δὲ μετὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν ταύτας νὰ παραπέμψῃ ἡ Συνέλευσις τὴν πρότασιν ταύτην εἰς τὰς Βουλὰς. Ὁ εἰσαγαγὼν τὴν πρότασιν πληρεξούσιος συγκατετίθη νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὰς Βουλὰς.

Ἐρωτηθεῖσα ἡ Συνέλευσις, ἂν θέλῃ νὰ παραπεμφθῇ ἡ τοῦ πληρεξουσίου Σύρου πρότασις εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ἀπεφάνθη ἵνα παραπεμφθῇ.—

Τοιοιουτρόπως ὑπολείπεται εἰς τὸν νομοθέτην τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐκπλήρωσις ἐντολῆς, τὴν ὁποίαν ἡ συντακτικὴ δύναμις τοῦ ἔθνους ἔθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς ἡμετέρας πολιτείας, δι' ὅλης τῆς ἀπλοϊκῆς σαφηνείας τῶν ἐκτεθεισῶν ἐν τῇ Σεπτεμβριανῇ Ἐθνοσυνελεύσει ὁμιλιῶν τοῦ πολιτικοῦ ἅμα νοῦς καὶ τῆς πολιτικῆς καρδίας. Ὡς ἀρχῇ, ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν κακῆς πίστεως ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου ἐκ τῶν ὑποθέσεων αὐτοῦ εἶναι τελεία ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, περιβάλλεται δὲ, ὡς εἶπομεν, ἐν Ἑλλάδι ὀσημέραι κατεπίγοντα, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον χαρακτῆρα. Ὅπως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἡ ἰσράφων ἡ «ὄσοι πιστοὶ,» αὐτὴ καὶ μόνη πρέπει νὰ ἀνοίγῃ τὴν θύραν τῆς κοινῆς σωτηρίας.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΥΒΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΑ.

Πραγματευθέντες άλλοτε περί της χρηματιστικής κυβείας (Οικονομική 'Επιθεώρησις φυλ. 36), ὠνομάσαμεν οὕτω τὴν πράξιν δι' ἧς ἀντικείμενα ἐμπορίου, οἷον ὁμολογίαί κυβερνήσεων καὶ δήμων, μετοχαὶ καὶ ὁμολογίαί εταιριῶν, καθίστανται ἀντικείμενα παιγνιδίου οὕτως ὥστε, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως, νὰ υποκρύπτηται, κοινῇ τῶν συναλλαττομένων συναινέσει, ἢ καθαρὰ τοῦ παιγνιδίου φύσις, καὶ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἀντὶ νὰ γίνηται ἀφ' ἑνὸς μὲν παράδοσις τοῦ πωλουμένου ἀντικειμένου, ἀφ' ἑτέρου δὲ πληρωμὴ τῆς συμφωνηθείσης τιμῆς, αἱ τοιαῦται ἐκ τοῦ νόμου πηγάζουσαι ἐνοχαὶ ν' ἀπολήγωσιν ἐκατέρωθεν εἰς ἀποζημίωσιν ἔχουσαν τὴν ἑαυτῆς βᾶσιν ἐπὶ τῆς διαφοράς τῆς τιμῆς τοῦ ἐμπορεύματος τῆς ὑπαρχούσης ἢ τῆς ὀριζομένης κατὰ τὸν χρόνον τῆς συναλλαγῆς, καὶ τῆς διαφοράς τῆς τιμῆς τῆς ὑπαρχούσης κατὰ τὸν ὀρισθέντα τῆς παραδόσεως καὶ τῆς παραλαβῆς χρόνον, προσεθέσαμεν δὲ τελευτῶντες ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος, διδασκόμενον ὑπὸ τῶν μαθημάτων τῆς πείρας καὶ ὠφελούμενον ὑπὸ τῶν παρ' ἄλλοις ἔθνεσι συμβαινόντων, ὀφείλει νὰ ἐνασχοληθῇ παντὶ σθένει εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν μέσων ὅπως μὴ ἐνσταλαζέται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐντίμων ἄλλως πολιτῶν ὁ ἰὸς τῆς αποτροπαίου ἐπιθυμίας τοῦ ἀνιδρύειν τὴν ἰδίαν μακαρότητα ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς τῶν ἄλλων εὐτυχίας, οὐχὶ διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ, στοιχείου τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας ἀναγκαίου καὶ ἐνεργητικοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσων ἀποδοκιμαζομένων ὑπὸ τῶν ὑγειῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν, καὶ καταδικαζομένων ὑπὸ πάσης πεφωτισμένης συνειδήσεως.

Ὅτι εἴπομεν περί τῆς χρηματιστικῆς κυβείας ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν ἐμπορικὴν κυβείαν, διότι καὶ αὕτη, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως, περιλαμβάνει τὴν ἀληθῆ τοῦ παιγνιδίου φύσιν ἀφοῦ, κατὰ κοινῇ τῶν συναλλαττομένων συναινέσειν, οὔτε ὁ πωλητῆς διανοεῖται νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν ἀγοραστὴν τὸ πωλούμενον ἐμπόρευμα, οὔτε ὁ ἀγοραστῆς νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν πωλητὴν τὸ συμφωνηθὲν τίμημα, ἀλλ' ἢ ἐννοχῇ τοῦ μὲν πωλητοῦ, ἐν περιπτώσει ὑπερτιμήσεως τοῦ πωληθέντος ἐμπορεύματος κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν τῆς παραδόσεως ἡμέραν, ἀπολήγει εἰς μόνην τὴν πληρωμὴν πρὸς τὸν ἀγοραστὴν τῆς διαφοράς τῆς τιμῆς τῆς ὑπαρχούσης καθ' ἣν ἡμέραν συνωμολογήθη ἢ συναλλαγῇ καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὠρίσθη ἢ παραδοσὶς τοῦ ἐμπορεύματος, τοῦ δὲ ἀγοραστοῦ, ἐν περιπτώσει ὑποτιμήσεως τοῦ ἀγορασθέντος ἐμπορεύματος κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν τῆς παραλαβῆς ἡμέραν, ἀπολήγει εἰς μόνην τὴν πληρωμὴν πρὸς τὸν πωλητὴν τῆς διαφοράς τῆς τιμῆς τῆς ὑπαρχούσης καθ' ἣν ἡμέραν συνωμολογήθη ἢ συναλλαγῇ καὶ τῆς τιμῆς τῆς ὑπαρχούσης τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὠρίσθη ἢ παραλαβῇ τοῦ ἐμπορεύματος.

Ὁ κύκλος τῆς μὲν χρηματιστικῆς κυβείας ἐκτείνεται εἰς τὰς ὁμολογίας τῶν Κρατῶν καὶ τῶν Δήμων, καὶ εἰς τὰς μετοχὰς τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν εταιριῶν παντὸς εἴδους καὶ πάσης ἐθνικότητος, ὁ δὲ τῆς ἐμπορικῆς κυβείας ἐκτείνεται εἰς ὅλα τὰ γεωργικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα παντὸς εἴδους καὶ πάσης προαγωγῆς. Ἀμφότερα δὲ τὰ εἶδη ταῦτα τῶν κυβειῶν, μὴ ἀποτελοῦντα, πολλοῦ δεῖ, μέρος τοῦ συνόλου τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, οὐδὲ συντελοῦντα ἐπομένως, εἰς τὴν κοινωνικὴν εὐημερίαν, ἐκ τοῦ ἐναντίου μάλιστα συντείνοντα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς διαταράξεις, ὧν αἱ συνέπειαι δύνανται ν' ἀποβῶσι λίαν ἐπιζύμια εἰς τὴν καθόλου κοινωνικὴν οἰκονομίαν, εἰσὶν ἐχθρὰ τῆς προόδου τῶν κοινωνικῶν καὶ ὡς τοιαῦτα δεόν ἵνα ἀποδιώκωνται ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ὑπὸ οἰονδηῖται καὶ ἂν κρύ-

πτονται τύπον, τσοούτω μᾶλλον ὅσον διότι αἱ ὑπ' αὐτῶν προξενούμεναι ζυμῖαι καθάπτονται καὶ αὐτῶν τῶν ἡθῶν.

Τούτων τεθέντων, δεόν νά ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅπως διακρίνωμεν τήν χρηματιστικὴν καὶ ἐμπορικὴν κυβεΐαν, ἰπὸ πᾶσαν ἄλλην ἐμπορικὴν ἢ χρηματιστικὴν ἐπιχειρήσιν, ὅτι, προκειμένης κυβεΐας, οὔτε ὁ πωλητὴς διανοεῖται νά παραδώσῃ εἰς τὸ ἀγοραστὴν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν κατέχει οὐδὲ προτίθεται ἵνα κτήσῃται πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν, οὔτε ὁ ἀγοραστὴς νά πληρώσῃ εἰς τὸν πωλητὴν τὸ τίμημα πρᾶγματος, τὸ ὁποῖον οὔτε διενόηθη οὔτε προτίθεται νά παραλάβῃ καὶ τοῦτο κατὰ κοινὴν ἀμφοτέρων, τοὔτε πωλητοῦ καὶ τοῦ ἀγοραστοῦ, προηγουμένην συνενόησιν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν οὔτε ὁ πωλητὴς διανοεῖται νά διαθέσῃ κεφάλαια ὅπως κτήσῃται καὶ παραδώσῃ τὸ πωλούμενον πρᾶγμα, οὔτε ὁ ἀγοραστὴς νά διαθέσῃ κεφάλαια ὅπως πληρώσῃ τὸ τίμημα πρᾶγματος τὸ ὁποῖον οὐδέποτε διενόηθη οὔτε προτίθεται νά παραλάβῃ.

Μετὰ τὴν ἀκριβῆ ταύτην τῶν χαρακτήρων τῆς κυβεΐας περιγραφὴν, εὐκόλως δυνάμεθα νά ἐνοήσωμεν τὴν ὑπάρχουσαν διαφορὰν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς λεγομένης κερδοσκοπίας, ὑπὸ τὴν οἰκονομολογικὴν τῆς λέξεως αὐτῆς σημασίαν.

Κερδοσκόπος, ὑπὸ τὴν ὡς εἴρηται οἰκονομολογικὴν τῆς λέξεως αὐτῆς σημασίαν, λέγεται ὁ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κεφαλαίων, ἢ διὰ τῶν πιστώσεων ὧν ἀπολαύει, ἀγωνάζων οἰουδήποτε εἴδους ἐμπόρευμα πρὸς τὸν σκοπὸν ἢ νά φυλάξῃ αὐτὸ μέχρις οὔ τῷ δοθῇ τιμὴ ἱκανοποιούσα τὰς ἀπατήσεις του, ἢ νά τὸ μεταφέρῃ, διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης ἐκεῖ, ἐνθα νομίζει ὅτι θέλει ἐπιτύχει τιμῆς ἐπικερδοῦς. Κερδοσκοπία, ἐπομένως, εἶναι πᾶσα ἐπιχείρησις ἀσχολουμένη περὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ἀγορῶν καὶ πωλήσεων διὰ τῆς χρήσεως τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πράξεων αὐτῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων, εἴτε ἰδίων, εἴτε ἐκ πιστώσεων προερχομένων.

Ἐκ τούτου ἐπεταὶ ὅτι ἡ κερδοσκοπία λυσιτελεστάτην ἐκτελεῖ λειτουργίαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, διότι, ἅμα ὡς ἀναφανῆ, ἐν τινι χώρᾳ, ζήτησις προϊόντων τινῶν γεωργικῶν ἢ βιομηχανικῶν, ἢ κερδοσκοπία, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ συναγωνισμοῦ, ἀποστέλλει ἐκεῖ ὅσα πλείονα δύναται ἐμπορεύματα ὅπως πληρώσῃ τὰς ἀναφανείσας ἀνάγκας, καὶ ἐκ τούτου μεγάλως εὐεργετῇ τοὺς καταναλωτὰς οἴτινες, ἄνευ αὐτῆς, θὰ ἠναγκάζωντο νά πληρώνωσι, πρὸς ἀπόκτησιν τῶν διὰ τὴν χρήσιν των ἀναγκαίων προϊόντων, ὑπερόγκους τιμὰς. Το οἰκονομικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς κερδοσκοπίας ἀναφαίνεται κυρίως, ἐν ὄλῃ, ὡς εἶπεῖν, τῇ ἐπιστημότητι αὐτοῦ, ὅσακις πρόκειται περὶ σιτοδείας ὅτε, ἐξ ὄλων τῶν σιτοφόρων χωρῶν, γίνονται πολυάριθμοι ἀποστολαὶ σιτηρῶν εἰς τὸ μέρος τὸ ὑπὸ τῆς σιτοδείας μαστιζόμενον καὶ, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, οἱ καταναλωταὶ τοῦ μέρους αὐτοῦ οἴτινες ἄνευ τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου μέσου θὰ ἐκινδύνευον νά ὑποστῶσιν, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τροφίμων, πολλὰ καὶ δεινὰ παθήματα, πληρώνουσι τὸν ἄρτον εἰς τοσοῦτο σχεδὸν εὐθηγὰς τιμὰς, ὅσον κατὰ τὰ ἔτη καθ' ἃ ἡ χώρα των δὲν ἐμαστιζετο ὑπὸ τῆς σιτοδείας. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ κατὰ τὰς ἐλλείψεις ἄλλων τροφύμων οἰωνδήποτε, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ ἐτέρων εἴτε πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, εἴτε τῆς πολυτελείας εἰδῶν.

Ἄλλ' ἡ κερδοσκοπία δὲν παριορίζεται εἰς τὸ νά εὐεργετῇ μόνον τοὺς καταναλωτὰς, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ παραγωγεῖς, γεωργοὶ ἢ βιομήχανοι, αἰσθάνονται πολλάκις τὴν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν τῆς. Καὶ ἀληθῶς, ὁπότε τὰ προϊόντα τῆς γῆς ἢ τῆς τέχνης εἰσὶ παρημελημένα, ἐπομένως δὲ προσφερόμενα εἰς εὐτελεῖς τιμὰς, ἡ κερδοσκοπία στρέφει τὴν προσοχὴν τῆς εἰς αὐτά, καὶ διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ, αὐτοῦ τοῦ εὐεργετικοῦ συνοδοιπόρου τῆς, τὰ περὶ ὧν πρόκειται προϊόντα ἀναλαμβάνουσιν ἐκ τῆς στασιμότητός των καὶ προτιμῶνται.

Ἡ κερδοσκοπία ὅθεν δὲν παριορίζεται εἰς τὸ νά εὐερ-

γετῆ μόνον τοὺς καταναλωτὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ ἐμψυχόνῃ αὐτοὺς τοὺς παραγωγεῖς, γεωργοὺς ἢ βιομηχάνους.

Εἶναι λοιπὸν ἡ κερδοσκοπία στοιχεῖον ἀναγκαῖον τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, καὶ δέον, ἕνεκα τούτου, ἵνα ἀφήται ἐλευθέρα εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς, διότι πᾶσα περιστολὴ αὐτῆς ἐπιδρᾷ ἐπιζημίως καὶ ἐπὶ τῆς κακαναλώσεως καὶ ἐπὶ τῆς παραγωγῆς.

Ἀπατῶνται οἱ νομίζοντες ὅτι πολλάκις εἶναι εὐκόλως νὰ διακρίνῃ τις τὴν κερδοσκοπίαν ἀπὸ τὴν κυβείαν. Ἡ διάκρισις αὕτη εἶναι εὐκόλος, διότι ἡ κερδοσκοπία λειτουργεῖ πάντοτε διὰ τοποθετήσεως κεφαλαίων εἴτε τοῖς μετρητοῖς, εἴτε διὰ γραμματίων εἰς διαταγὴν ἐπὶ προθεσμίας, εἴτε διὰ συναλλαγματικῶν. Καθ' ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις τῆς διὰ μετρητῶν, ἢ διὰ γραμματίων εἰς διαταγὴν ἢ διὰ συναλλαγματικῶν πληρωμῆς τοῦ συμφωνηθέντος τιμήματος ὑπάρχει τοποθέτησις κεφαλαίων, ἀδιάφορον δὲ ἂν ἡ τοποθέτησις αὕτη ᾖ πραγματικὴ ἢ ἐπὶ πιστώσει, διότι ἡ πίστωσις, στοιχεῖον ἀναγκαῖον τοῦ ἐμπορίου, δέον ἵνα θεωρῆται ὡς πραγματικὴ τοποθέτησις κεφαλαίων, ἀφοῦ καὶ τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια καὶ αἱ συναλλαγματικαὶ δύνανται εὐκόλως νὰ προσεξοφληθῶσιν. Ἐὰν δὲ ἐνίοτε, συνεπεία τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς εὐκολίας τῶν πιστώσεων, συμβαίνουσι διαταράξεις τῶν ὑποίων αἱ συνέπειαι ἐπιδρῶσι διὰ τρόπον πολλάκις λίαν ἐπιζημίου ἐπὶ τε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, τὰ ἐκ τῶν πιστώσεων προκύπτοντα ἄτοπα εἰσὶν, ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ, ἐλλάσσονα τῶν ὠφελειῶν τὰς ὁποίας ἐξ αὐτῶν καρποῦνται τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, διὰ τῆς εὐκολίας τῶν πιστώσεων, συμβαίνει ἐνίοτε ἵνα πρόσωπα μὴ δυνάμενα νὰ διαθέσωσιν ἴδια κεφάλαια ἢ κεφάλαιον μικροῦ λόγου ἄξιον, ἐπιχειροῦσιν ἔργα τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις ἀπαιτεῖ τὴν χρῆσιν μεγάλων χρηματικῶν ποσῶν, καὶ ὅτι, εἰ μὲν ἡ ἐπιχείρησις

τῶν ἔργων αὐτῶν, εἴτε εἰς τὸ ἐμπόριον, εἴτε εἰς τὴν βιομηχανίαν ἀναγόμενων, εὐδοκιμήσῃ, ἢ θέσις τοῦ ἐπιχειροῦντος ἢ τῶν ἐπιχειρούντων αὐτὰ δύναται νὰ καταστῇ ἐπιζήλος, ἢ δὲ ἀποτύχῃ, ἢ ἐκ τῆς ἀτουχίας προκύπτουσα ζημία ἐπιπίπτει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπὶ τῶν παρασχόντων τὰ κεφάλαιά των ἢ τὰς πιστώσεις των. Ἄλλ' [αἱ τοιαῦται ἐπιτυχίαι ἢ ἀποτυχίαι εἰσὶν τὸ προϊόν τοῦ συνεταιρισμοῦ ἢ τῶν πιστώσεων τῶν ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τῆς τοποθετήσεως τῶν κεφαλαίων παρεχομένων, αὐδὲν ὁμῶς κοινὸν ἔχουσιν πρὸς τὴν κυβείαν ἥτις πάντῃ ἄλλως λειτουργεῖ καὶ πᾶν ἄλλο ἐπιδιώκει ἢ τὴν ἐπιχείρησιν ἔργων παραγωγικῶν καὶ δὴ χρησίμων.

Ἐπάρχει δὲ μεταξὺ τῆς κυβείας καὶ τῆς κερδοσκοπίας αὕτη ἢ οὐσιώδης διαφορά, ὅτι ἡ μὲν κυβεία ἐναγκαλίζεται πράξεις μὴ παραγωγικὰς καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἀλυσιτελεῖς, ὑπὸ τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν θεωρουμένας, ἐνῶ ἡ κερδοσκοπία, καὶ κατ' αὐτὰ, ἀκόμη τὰς παρεκτροπὰς τῆς καὶ ἀποπλανήσεις τῆς, ἐπιδιώκει ἔργα παραγωγικὰ καὶ χρήσιμα.

N. I. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΑ.

Ἀπὸ τῆς κατὰ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος ξυλίνης τῶν ἀνθρακωρυχείων τοῦ Newcastle ὁδοῦ μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1829 κατασκευασθείσης σιδηρᾶς μεταξὺ Liverpool καὶ Manchester τοιαύτης, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1769 δοκιμῆς τῆς πρώτης ἐξ ὑπαμοιβῆς κινουμένης καὶ ἀναπαυομένης ἀτμαμάξης, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1830 τεθείσης εἰς κανονικὴν ἐνέργειαν ἀτμαμάξης Stephenson ἐμεσολάβησεν τόσος χρόνος, ὅσος ἦτο ἀναγκαῖος πρὸς τὴν δημιουργίαν τοῦ μεγάλου τῶν νεωτέρων χρόνων περὶ τὴν σιδηροδρομικὴν συκοινωνίαν κατορθώματος.

Ἡ ταχύτης, τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης περιεβλήθη ὁ νεώτερος πολιτισμὸς, ἀποτελεῖ τὸν κύριον χαρακτήρα τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου τῶν ἐθνῶν. Δύναται δέ τις, μελετῶν τὸν σιδηροδρομικὸν χάρτην τῆς οἰκουμένης, νὰ συλλάβῃ τὴν ἀσφαλεστέραν ἰδέαν περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων τμημάτων αὐτῆς, τῶν λειτουργούντων ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς ἀνθρωπότητος κοινωνικῷ ὀργανισμῷ. Ἐπὶ τοῦ ὅλου ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία ὑπελογίσθη τελευταῖον ὑπὸ τοῦ *K. Kerrilis* εἰς 300473 χιλιόμετρα, ἐκ τῶν ὁποίων 143528 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, 140505 εἰς τὴν Εὐρώπην, 11142 εἰς τὴν Ἀσίαν, 2509 εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ 2489 εἰς τὴν Ὠκεανίαν.

Ἐὰν τὴν ὀλικὴν ταύτην σιδηροδρομικὴν ἔκτασιν ἀναλογίσωμεν πρὸς τοὺς ἐνδιαφερομένους καθ' ἑκάστην ἐπικράτειαν πληθυσμοὺς, κατὰ τοὺς ἐπὶ τούτων τελευταίους ὑπολογισμοὺς τοῦ *K. Roulliet*, ὁ ἐπόμενος πίναξ, τοῦ ὁποίου τὰ στοιχεῖα δανείζονται ἐκ σχετικῆς τοῦ *K. de Foville* μελέτης, κέκτηται ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τοὺς μελετῶντας τὰ γενικὰ τῆς ἀνθρωπότητος φαινόμενα. Πρόκειται ἀκριβῶς περὶ κλίμακος, τῆς ὁποίας τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα κατέχει ἡ χώρα ἢ ἔχουσα πυκνοτέραν σιδηροδρομίαν, σχετικῶς πρὸς τὸν ὑπηρετούμενον δι' αὐτῆς πληθυσμόν. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ καὶ ἡ ἑτέρα ἔποψις τῆς εἰδικῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐν ἑκάστη ἐπικρατεῖα γραμμαῖ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἔχουσι, διὰ τὸ σύνολον τῶν προσπαθειῶν καὶ δαπανῶν τῶν καταβληθεισῶν εἰς περαιτέρω ἐθνικὴν διὰ τῆς σιδηρᾶς ὁδοῦ προαγωγὴν.

	Ἐπικράτεια	ἄλλοι χιλιόμε.
1.	Ἡνωμ. Πολιτεῖαι 1 χιλιόμε. ἐπὶ κατοίκ. 300	128880
2.	Αὐστραλία » » 800	2246
3.	Ἀργεντίνη » » 900	2200
4.	Οὐρουγουάι » » 1200	376

	Ἐπικράτεια	ἄλλοι χιλιόμε.
5.	Ν. Ζηλανδία 1 χιλιόμε. ἐπὶ κατοίκ. 1200	243
6.	Σουηδία » » 1200	3640
7.	Ἀγγλία » » 1250	26318
8.	Χιλί » » 1500	1242
9.	Γερμανία » » 1540	27956
10.	Γαλλία » » 1580	22837
11.	Βέλγιον » » 1630	3370
12.	Ἑλβετία » » 1710	1638
13.	Δανιμαρκία » » 2000	897
14.	Περὺ » » 2000	1600
15.	Ὀλλανδία » » 2160	1668
16.	Κόστα-Ρίκα » » 2240	67
17.	Αὐστρο-Οὐγγαρία » » 2250	16238
18.	Κούβα » » 2350	637
19.	Αἴγυπτος » » 2900	1782
20.	Νῆσος Μαρικίου » » 3000	106
21.	Ἰσπανία » » 3180	5347
22.	Ἰταλία » » 3650	7521
23.	Νορβηγία » » 4370	426
24.	Ῥωσσία » » 4375	19431
25.	Ὀνδουράς » » 4500	84
26.	Ἀλγερία » » 4700	513
27.	Ῥουμανία » » 5080	826
28.	Πορτογαλλία » » 5300	848
29.	Καναδάς » » 5435	6440
30.	Βρασιλία » » 8000	1265
31.	Εὐρωπ. Τουρκία » » 9560	1533
32.	Ἰαμαϊκὴ » » 11860	43
33.	Καυκασία » » 15000	305
34.	Μεξικὸν » » 16400	536
35.	Παραγουάι » » 17000	70
36.	Ναθάλη » » 17500	108

Ἐπικράτεια			ἄλλων χιλιομ.
37.	Ἰνδία	1 χιλίον. ἐπὶ κατοίκων	19000 10092
38.	Κεϋλάνη	» »	30000 82
39.	Ἀσιατ. Τουρκία	» »	40000 329
40.	Βολιβία	» »	45000 45
41.	Κολομβία	» »	50000 60
42.	Ἰάβα	» »	50000 267
43.	Ἑλλάς	» »	136000 41
44.	Βενεζουέλα	» »	140000 43
45.	Ἰαπωνία	» »	600000 52
46.	Κίνα	» »	26000000 45

Ἡ Οὐρανία Αὐτοκρατορία κατέχει λοιπὸν τὴν τελευταίαν βαθμίδα ἐν τῇ κλίμακι τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας, καὶ ἡ Ἑλλάς μόλις χωρίζεται ἀπὸ τῆς Σινικῆς στασιμότητος διὰ τῆς Βενεζουέλας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Ἐὰν ἀφήσωμεν τὴν τετρακτὸν ταύτην ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ὄλου πρὸς ἡμᾶς θάρους αὐτῆς, εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐπιστήσῃ τὸ πνεῦμα του, δις καὶ τρίς καὶ πολλάκις, ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν τῆς Μεγάλῃς Δημοκρατίας τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ δύο σχεδὸν πέμπτα τῆς παγκοσμίου σιδηροδρομίας ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἐκεῖ δὲν βαδίζει τὸ ἄρμα τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλ' ἵπταται ἐπὶ τῶν παντοδυνάμων πτερύγων τοῦ ἀτμοῦ.

Τὸ ἀκριβές εἶναι ὅτι συνεδέθη οὗτος τοιοῦτοτρόπως πρὸς τὸ περαιτέρω μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, ὥστε πᾶν νέον σιδηροδρομικὸν χιλιόμετρον ἀνήκει εἰς τὴν γενικωτέραν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἔνοιαν. Ὑποθέτω τὴν μεταβολὴν, ἣτις θὰ ἐπέλθῃ, ὅταν ἡ ἀτμοκίνητος συγκοινωνία τελειοποιηθῇ μέχρι τῆς δυνατῆς ἐκμηδενίσεως τῶν ἀποστάσεων καὶ τῶν ἐκ τούτων φυσικῶν τῆς γενικῆς προόδου ἐμποδίων. Θὰ γνωρισθῶσιν οἱ λαοὶ πρὸς ἀλλήλους, θὰ πέσωσιν αἱ ἀντιπάθειαι, θὰ φυγαδευθῶσιν αἱ προλήψεις, θὰ ἐπανεέλθῃ δὲ ἡ ἀνθρωπότης ὑπὸ τὴν σημαίαν μιᾶς πατρίδος, τὴν ὁποίαν ἔψαλλεν ὁ ἀρχαιότερος χρυσοῦς αἰὼν, καὶ ὑπόσχεται ὁ ἐπὶ προσδοκίᾳ μέλλων.